

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Veileder - versjon mai 2006

Forskrift om konsekvensutredninger - planlegging etter plan- og bygningsloven

Om veilederen

Dette er en veileder til ny forskrift om konsekvensutredninger som trådte i kraft 1. april 2005.

Forskriften ligger på Internett under Miljøverndepartementets hjemmesider

www.planlegging.no/utredninger. Trykt versjon av forskriften foreligger som trykksak T-1446 og kan bestilles hos Statens forurensingstilsyn tlf. 22 57 34 00.

Denne veilederen omhandler forholdet mellom forskriften og planleggingen etter plan- og bygningsloven. Veilederen dekker ikke saker der behandlingen etter forskriften er knyttet opp til behandlingen etter sektorlover, som f. eks. energiloven, vassdragsreguleringsloven, petroleumsloven eller skogbruksloven. I kapittel 7 i veilederen gis det imidlertid en nærmere omtale av vedlegg 1- tiltak som også omhandler tiltak etter sektorlov.

Foreliggende versjon av veilederen forsøker å svare på problemstillinger som er formidlet til Miljøverndepartementet i løpet av den forholdsvis korte tiden forskriften har virket. Etter hvert som nye problemstillinger dukker opp vil også veilederen bli løpende oppdatert. Miljøverndepartementet har allerede satt i gang en evaluering av forskriften, og resultatene fra denne evalueringen vil også kunne gi grunnlag for oppdatering av veilederen. For å ta høyde for kontinuerlige oppdateringer vil veilederen vil derfor bare foreligge som elektronisk utgave og ikke bli trykket.

For å gi en best mulig veiledning til forskriften er Miljøverndepartementet avhengig av tilbakemeldinger og innspill fra de som bruker forskriften og veilederen i sitt daglige arbeid. Vi ber derfor brukerne av veilederen, og da særlig kommunene og regionale myndigheter, om fortløpende å melde inn eventuelle problemstillinger knyttet til forståelse og praktisering av forskriften som ikke er godt nok dekket opp i den til enhver tid foreliggende versjonen av veilederen.

Veilederen omhandler ikke utredningsmetoder og tematisk veiledning knyttet til arbeidet med oversiktsplaner. Miljøverndepartementet tar imidlertid sikte på å utarbeide en veileder om utredning av miljøvirkninger i oversiktsplaner. Sosial- og helsedirektoratet arbeider med en egen veileder om helse og tilgjengelighet i saker som omfattes av forskriften.

Departementet vil utarbeide en egen veileder knyttet til kriteriene i forskriften § 4.

Spørsmål vedrørende konkrete saker

Miljøverndepartementet vil kunne bistå med svar og veiledning av generell karakter knyttet til forskriften (og foreliggende veileder).

Spørsmål om anvendelse eller forståelse av forskriften i forhold til konkrete plansaker skal stilles til ansvarlig myndighet etter forskriften, det vil normalt si kommunen eller fylkeskommunen som planmyndighet. Ovenfor kommuner og fylkeskommuner som ansvarlig myndighet kan Miljøverndepartementet også bistå med veiledning i forhold til enkeltsaker.

Kontaktpersoner i MD for spørsmål angående forskriften og denne veilederen er:

Stig Roar Husby: srh@md.dep.no , tlf. 22 24 59 59

Knut Grønntun: kg@md.dep.no , tlf. 22 24 56 66

Jørgen Brun: jb@md.dep.no , tlf. 22 24 59 33

1.	INNLEDNING	5
2.	HVILKE PLANER OMFATTES – FORSKRIFTENS SAKLIGE VIRKEOMRÅDE	7
2.1	FYLKES(DEL)PLANER MED RETNINGSLINJER FOR UTBYGGING	7
2.2	KOMMUNEPLANENS AREALDEL OG KOMMUNEDELPLANER MED OMRÅDER FOR UTBYGGING.....	7
2.3	REGULERINGSPLANER	8
2.3.1	<i>Reguleringsplaner som alltid skal behandles etter forskriften</i>	<i>8</i>
2.3.2	<i>Reguleringsplaner etter § 3 som skal vurderes i forhold til kriteriene i § 4.....</i>	<i>10</i>
2.3.3	<i>Vurdering av planarbeidet i forhold til forskriften § 3 og kriteriene i § 4.....</i>	<i>13</i>
3.	PLANPROGRAM	15
3.1	PLANPROGRAMMET – AVKLARING AV VIKTIGE PROBLEMSTILLINGER.....	15
3.2	NÆRMERE OM PLANPROGRAM FOR ULIKE PLANTYPER.....	16
3.2.1	<i>Fylkes(del)planer</i>	<i>16</i>
3.2.2	<i>Kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner med områder for utbyggingsformål.....</i>	<i>17</i>
3.2.3	<i>Fylkes- og kommunedelplaner for veg- og jernbanetiltak.....</i>	<i>20</i>
3.2.4	<i>Reguleringsplaner.....</i>	<i>21</i>
3.3	HØRING AV FORSLAG TIL PLANPROGRAM	22
3.4	FASTSETTING AV PLANPROGRAM.....	23
3.5	FORELEGGING AV PLANPROGRAM FOR MILJØVERNDEPARTEMENTET	24
3.5.1	<i>Forelegging av planprogram for massetak.....</i>	<i>24</i>
4.	PLANFORSLAG MED KONSEKVENsutREDNING.....	25
4.1	FOKUS PÅ BESLUTNINGSRELEVANTE KONSEKVENSER	25
4.2	UTFORMING AV PLANFORSLAG MED KONSEKVENsutREDNING.....	26
4.3	NÆRMERE OM PLANFORSLAG MED KONSEKVENsutREDNING FOR BESTEMTE PLANTYPER.....	27
4.3.1	<i>Fylkes(del)planer</i>	<i>27</i>
4.3.2	<i>Kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner med områder for utbyggingsformål.....</i>	<i>27</i>
4.3.3	<i>Reguleringsplaner.....</i>	<i>29</i>
4.4	HØRING OG OFFENTLIG ETTERSYN AV PLANFORSLAG MED KONSEKVENsutREDNING.....	29
4.5	TILLEGGSUTREDNINGER	29
4.6	ENDRINGER AV PLAN	30
5.	HENSYNTAKEN TIL KONSEKVENsutREDNING VED VEDTAK OG GJENNOMFØRING AV PLAN.....	31
6.	SÆRSKILTE PROBLEMSTILLINGER	32
6.1	OVERGANGSBESTEMMELSER	32
6.1.1	<i>Forholdet mellom tidligere og ny forskrift</i>	<i>32</i>
6.1.2	<i>Særskilt bestemmelse med tidsfrist for ferdigstilling av pågående oversiktsplanarbeid</i>	<i>32</i>
6.2	SAKER DER EN ANNEN ENN PLANMYNDIGHETEN ER ANSVARLIG MYNDIGHET.....	33
6.3	KOSTNADER.....	34
6.4	REGULERINGSPLANER SOM KAN FÅ VIRKNINGER I ANDRE LAND	35
6.5	IVARETAKELSE AV KRAV TIL UTREDNINGER OG DOKUMENTASJON ETTER ANNET LOVVERK.....	36
6.5.1	Kulturminneloven	36
6.5.2	Kommunehelsetjenesteloven	37
6.6	OM DISPENSASJON, KLAGE OG INNSIGELSE I SAKER SOM OMFATTES AV FORSKRIFTEN	37
7.	NÆRMERE OMTALE AV VEDLEGG I.....	39
7.1	KOMMENTAR TIL DE ENKELTE TILTAKSTYPER:	39
7.2	BEREGNING AV BRUKSAREAL OG INVESTERINGSKOSTNADER	43
7.2.1	<i>Bruksareal.....</i>	<i>43</i>
7.2.2	<i>Investeringskostnader.....</i>	<i>43</i>
8.	NÆRMERE OMTALE AV REGULERINGSPLANER ETTER § 3.....	44
8.1	BOKSTAV A.....	44
8.2	BOKSTAV B	44
8.3	BOKSTAV C	44
8.4	BOKSTAV D.....	45

8.5	BOKSTAV E	45
8.6	BOKSTAV F	45
8.7	BOKSTAV G.....	45

1. INNLEDNING

Ny forskrift om konsekvensutredninger¹ ble fastsatt ved kongelig resolusjon av 1. april 2005 i medhold av lov 24. september 2004 nr. 72 om endringer i plan- og bygningsloven (konsekvensutredninger). Forskriften ble iverksatt fra samme dag. Forskriften tar opp i seg lovbestemmelsen.

Miljøverndepartementet valgte ved fremleggelse av lovforslaget, jf. Ot. prp. nr. 47 (2004-2005) om endringer i plan- og bygningsloven (konsekvensutredninger) ikke å innarbeide "KU-elementene" i de enkelte plankapitlene. I påvente av en mer fullstendig revisjon av planbestemmelsene i ny planlov, ble de nye bestemmelsene gitt som en ny § 16-2 i plan- og bygningsloven og som endringer i kap. VII-a om konsekvensutredninger. Fram til ny planlov blir vedtatt skal forskriftens bestemmelser innpasses i forhold til de gjeldende planbestemmelsene i plan- og bygningsloven. Å beskrive hvordan dette kan gjøres på en hensiktsmessig måte er et av formålene med denne veilederen.

Forskriften gjelder for fylkesplaner og kommuneplaner som fastsetter retningslinjer eller rammer for utbygging, samt for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø, naturressurser eller samfunn. Hvilke planer som omfattes omtales nærmere i kapittel 2.

Forskriften innebærer at:

1. Som ledd i varsel og kunngjøring av oppstart av planarbeidet skal det utarbeides et forslag til planprogram som etter høring fastsettes av ansvarlig myndighet. I plansaker vil dette normalt være planmyndigheten
2. Ved utleggelse av planforslaget til offentlig ettersyn skal det redegjøres for konsekvensene av planforslaget.
3. Ved behandling og vedtak av plan skal det redegjøres for hvordan konsekvensutredningen og uttalelsene til denne er vurdert og tatt hensyn til, samt vurderes og eventuelt stilles vilkår for gjennomføring og krav om oppfølgende undersøkelser.

1. Planprogram

Den viktigste prosessuelle endringen som følger av forskriften er innføring av planprogram som et obligatorisk verktøy for tidlig medvirkning og avklaringer av viktige hensyn i planarbeidet.

Forslagsstiller, enten dette er planmyndigheten eller andre private eller offentlige forslagsstillere, skal utarbeide et forslag til planprogram. Forslaget til program skal høres og legges ut til offentlig ettersyn samtidig med varsling/kunngjøring av planoppstart².

Etter at forslaget til program har vært til høring skal ansvarlig myndighet fastsette planprogrammet. For plansaker vil dette normalt være planmyndigheten.

Det fastsatte planprogrammet skal ligge til grunn for utarbeidelse av planforslag med konsekvensutredning. Planprogrammet skal klargjøre premisser og rammer for planarbeidet, herunder fastsette hvilke forhold som skal utredes og/eller beskrives nærmere i planforslag med konsekvensutredning. Fastsetting av planprogram vil være ett nytt prosessstrinn sett i forhold til en ordinær planprosess etter plan- og bygningsloven. Fastsatt planprogram kan ikke påklages.

¹ Forskrift nr. 276 av 1. april 2005.

² Det brukes ulike begrep knyttet til oppstart av planprosessen i de ulike plankapitlene. Her brukes varsling og kunngjøring som en samlebetegnelse for den innledende fasen av planarbeidet.

Nærmere omtale av planprogram gis i kapittel 3.

2. Planforslag med konsekvensutredning

Også etter gjeldende planbestemmelser i plan- og bygningsloven vil et planforslag med plankart og bestemmelser normalt følges av en planbeskrivelse. Forskriften innebærer at det nå formelt stilles krav til en slik beskrivelse og til en redegjørelse for virkningene av planforslaget. Forskriften angir rammer for hva en slik konsekvensutredning skal inneholde og hvordan den skal utformes. Planforslag med konsekvensutredning skal utarbeides på bakgrunn av det fastsatte planprogrammet. Forskriften innebærer at det normalt ikke bør settes kortere frist enn 6 uker for høring av planforslag med konsekvensutredning.

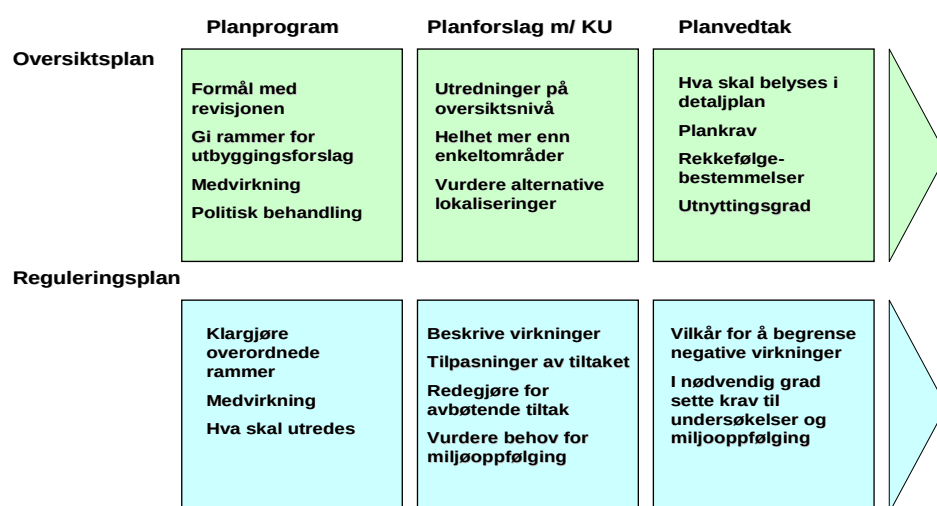
Planforslag med konsekvensutredning omtales i kapittel 4.

3. Hensyntaken til konsekvensutredning ved vedtak og gjennomføring av plan

Forskriften innebærer at det i saksframlegget til 2. gangs behandling av planforslaget skal redegjøres for hvordan konsekvensene av planforslaget og innkomne høringsuttalelser er ivare tatt. Videre er det krav om at det gis en eksplisitt vurdering av behovet for undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av planen, og vilkår med sikte på å begrense og avbøte negative virkninger av betyding.

Forskriftens krav om hensyntaken til konsekvensutredningen fremgår av kapittel 5.

For planer etter plan- og bygningsloven er arbeidet med planprogram og konsekvensutredning en integrert del av selve planarbeidet. Samtidig vil innholdet i planprogram og KU være forskjellig for oversiktsplaner og for reguleringsplaner. Dette er omtalt nærmere i kapittel 3-5, og er forsøksvis vist i figuren under.

Figur 1. Integrerte plan- og utredningsprosesser etter nytt regelverk om konsekvensutredninger.

2. HVILKE PLANER OMFATTES – FORSKRIFTENS SAKLIGE VIRKEOMRÅDE

Veilederens beskrivelse av forskriftens saklige virkeområde er ikke uttømmende, men avgrenset til å omfatte planer etter plan- og bygningsloven. Dette innebærer at verneplaner etter naturvernloven (§ 2c), søknader etter sektorlover for tiltak nevnt i vedlegg I (§ 2e) og tiltak som krever tillatelse etter sektorlover og som skal vurderes etter forskriften § 4 (§ 3, første ledd punkt 2) ikke er omtalt i dette kapittelet.

2.1 Fylkes(del)planer med retningslinjer for utbygging

§ 2 første ledd bokstav a: fylkes(del)planer etter plan- og bygningsloven med retningslinjer for utbygging

Fylkes(del)planer omfattes av bestemmelsene i forskriften hvis planen gir retningslinjer for utbygging, jf. plan- og bygningsloven § 19-1, femte ledd. Med retningslinjer for utbygging menes i denne sammenheng at planen legger grunnlag for utbyggingsbeslutninger i etterfølgende planer, det vil si kommuneplanens arealdel eller kommunedelplan, eller også unntaksvis for reguleringsplaner. Normalt må både utbyggingsformål og en konkret anvisning av det geografiske området for utbyggingsformålet være angitt for at planen skal omfattes av forskriften, fortrinnsvis gjennom et plankart.

Eksempler på fylkesdelplaner som normalt vil omfattes av forskriften vil være samordnete areal- og transportplaner og planer for utbyggingsmønster og senterstruktur, eller planer for lokalisering av bestemte type virksomheter hvor det i planen er angitt hvor lokalisering av slik etablering kan finne sted.

Tematiske fylkesdelplaner uten retningslinjer for utbygging omfattes ikke av forskriften. Eksempler på slike planer kan være fylkesdelplaner for klima og energi, landbruk, avfallshåndtering m.m. Regionale planer med hovedformål å avklare natur- og friluftsområder som bør vernes mot nedbygging og som ikke legger føringer for ny utbygging omfattes heller ikke av forskriften. Dersom slike planer omfatter både vern og utbygging vil de likevel kunne omfattes av forskriften. Eksempler på slike planer kan være kystsoneplaner som har som hovedformål å beskytte strandsonen mot nedbygging men som også angir områder hvor utbygging kan skje og regionale planer for vindkraftanlegg som både angir områder for utbygging og samtidig peker på hvor slik utbygging ikke bør skje. Behandling av regionale vindkraftplaner etter forskriften vil for øvrig bli omtalt i egne retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg.

2.2 Kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner med områder for utbygging

§ 2 første ledd bokstav b: kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner der det angis områder for utbyggingsformål, jf. plan- og bygningsloven § 20-4,

Revisjon eller endring av kommuneplanens arealdel omfattes av forskriftens bestemmelser om planprogram. Dette gjelder selv om det på tidspunktet for varsel om oppstart av planarbeidet, jf. plan- og bygningsloven § 20-5 første ledd, ikke foreligger konkrete forslag til nye utbyggingsområder.

Dersom planforslaget ved utlegging til offentlig ettersyn ikke omfatter endringer i gjeldende arealdel, jf. forskriftens § 8 tredje ledd, er det ikke nødvendig med videre behandling etter forskriftens bestemmelser. Dersom det etter utleggelse til offentlig ettersyn foreslås endringer i planen, skal virkningene av endringene behandles i henhold til forskriftens § 13.

Forskriften omfatter ikke andre deler av kommuneplanen enn arealdelen. Samtidig er det vanlig at både samfunnsdelen og arealdelen omfattes av en kommuneplanrevisjon. I slike situasjoner kan det være ønskelig fra kommunens side at spesielt planprogrammet også omfatter samfunnsdelen. Det finnes flere eksempler på kommuner som har valgt en slik løsning. Dersom kommunen ønsker å legge opp til en planrevisjon der planprogrammet omfatter både arealdelen og samfunnsdelen av kommuneplanen er forskriften ikke til hinder for dette.

Kommunedelplaner omfattes av forskriften dersom planen angir områder for utbyggingsformål. Med dette menes at planen omfatter et kart som viser juridisk bindende arealkategorier jf plan- og bygningsloven § 20-4, og eventuelt er supplert med bestemmelser om arealbruken. Dette kan være planer for en avgrenset del av kommunen eller planer for bestemte virksomheter slik som veg- og jernbane, golfbaner, utvinning av masser og lignende. Kommunedelplaner hvor hensikten utelukkende er å verne arealer på land eller i sjø omfattes ikke av forskriften.

Tematiske kommunedelplaner uten rettsvirkning for arealbruken omfattes ikke av forskriften.

2.3 Reguleringsplaner

Forskriften omfatter reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø, naturressurser og samfunn. Hvilke reguleringsarbeider som vil kunne falle inn under forskriftens saklige virkeområde fremgår av §§ 2 og 3.

§ 2 angir hvilke reguleringsplaner som alltid skal behandles etter forskriften. Dette er reguleringsplaner for tiltak angitt i forskriftens vedlegg I. Det er kommunen som ansvarlig myndighet som avgjør om et reguleringsarbeid omfattes av vedlegg I dersom ikke annet er angitt.

§ 3 angir hvilke reguleringsplaner som skal vurderes nærmere i forhold til kriteriene i § 4 og behandles etter forskriften bare dersom planarbeidet omfattes av ett eller flere av disse kriteriene. Også for disse planene er det normalt kommunen som ansvarlig myndighet som avgjør om planarbeidet omfattes av forskriften. Se ellers kap. 4.3.3 om vurdering av planarbeid i forhold til forskriften §§ 3 og 4.

For alle reguleringsarbeider som skal vurderes i forhold til forskriftens virkeområde er det den samlede planlagte utbyggingen innenfor planområdet som avgjør om planarbeidet omfattes eller ikke. Dette gjelder også dersom planarbeidet omfatter flere utbyggingstiltak og/eller flere ulike tiltakshavere.

2.3.1 Reguleringsplaner som alltid skal behandles etter forskriften

§ 2 første ledd bokstav d: "Reguleringsplaner eller bebyggelsesplaner etter plan- og bygningsloven for tiltak nevnt i vedlegg I.

Plikten til å behandle vedlegg I-tiltak i samsvar med forskriften følger av EUs direktiv om vurdering av visse offentlige og private prosjekters virkning for miljøet (direktiv 85/337 og endringsdirektiv 97/11). Direktivene gir ikke anledning til å unnta tiltak på vedlegg I fra utredningsplikten, og forskriften gir

derfor heller ingen mulighet for unntak fra behandlingsplikten etter forskriften for reguleringsplaner for tiltak som omfattes av forskriftens vedlegg I. Dette gjelder selv om reguleringsformålet er i samsvar med kommuneplanens arealdel eller kommunedelplan.

Dette betyr at dersom det startes opp et reguleringsarbeid for tiltakstyper nevnt i vedlegg I og omfanget av utbyggingen overstiger de gitte størrelseskriteriene for tiltakstypen skal planarbeidet oppfylle kravene i forskriften. Eksempel på reguleringsplaner som vil falle inn under forskriften er planer for uttak av masser på mer enn 200 dekar, planer for golfbaner på 18 hull og planer for næringsbygg med en investeringskostnad på 500 millioner kr eller mer eller et bruksareal på mer enn 15 000 m².

Dersom et reguleringsarbeid omfatter en kombinasjon av arealbrukskategorier som legger til rette for utbygging av industri-, nærings-, lager- og kontorbygg, jf. vedlegg I pkt. 1, skal summen av bygningsarealer innenfor planområdet for denne tiltakstypen samlet ligge til grunn for beregningen.

Noen reguleringsplaner har som formål å legge til rette for senere utbygging, men uten at planarbeidet er initiert av et konkret utbyggingstiltak. Slike reguleringsplaner vil omfattes av forskriften dersom de legger føringer for senere realisering av utbyggingstiltak nevnt i vedlegg I. Eksempel på en slik plan er regulering av næringsparker og større industriområder. Det legges til grunn at i de tilfeller en slik reguleringsplan er behandlet etter forskriften vil en påfølgende konkretisering av planen gjennom bebyggelsesplan ikke omfattes av forskriften (se kapittel 2.3.1.3 om bebyggelsesplaner).

Det vises til kapittel 7 i veilederen for en nærmere omtale av tiltakstypene nevnt i vedlegg I.

2.3.1.1 Unntak for veg- og jernbanetiltak der trasé er fastsatt i oversiktsplan

§ 2 første ledd, bokstav d, annen setning: Dette gjelder likevel ikke veg- og jernbanetiltak som er utredet på tiltaksnivå i kommuneplanens arealdel eller kommunedelplan og der reguleringsplanen er i samsvar med overordnet plan.

For veg- og jernbanetiltak gjelder plikten til å behandle reguleringsplaner som inneholder tiltak nevnt i vedlegg I etter forskriften likevel ikke dersom det konkrete tiltaket er avklart gjennom kommuneplanens arealdel eller i kommunedelplan og konsekvensene av tiltaket er utredet på tiltaksnivå i planen. I forskriften gjøres det klart at dette unntaket gjelder for veg og jernbanetiltak "der reguleringsplanen er i samsvar med overordnet plan". At tiltaket er utredet på tiltaksnivå vil si at virkningene av tiltaket er utredet på et detaljeringsnivå tilsvarende innholdskravene i kolonne B i vedlegg II til forskriften. Unntaket innebærer at for vegprosjekter vedtatt i kommunedelplan og der planvedtaket bygger på en konsekvensanalyse i tråd med Statens vegvesens håndbok 140, vil det normalt ikke være aktuelt med konsekvensutredning på reguleringsplannivå.

Departementet legger til grunn at det kan gjøres mindre endringer av tiltaket i reguleringsplan uten at planen må behandles etter forskriften. Eksempel på slike endringer er justering av standard, endringer av kryssløsninger og justering av sporløsninger. Ved slike mindre endringer er det viktig at endringene beskrives og at virkningene beskrives eksplisitt i planforslaget. Dersom det i reguleringsarbeidet tas opp andre traséløsninger enn de som er utredet i oversiktsplan og som er i tråd med slik plan, skal reguleringsplanen behandles etter forskriften.

2.3.1.2 Bebyggelsesplaner

Dersom forutgående reguleringsplan er behandlet etter forskriften vil det ikke være krav til behandling av bebyggelsesplan etter forskriften selv om planen inneholder vedlegg I-tiltak. Dette blir presisert i forskriften § 2 første ledd bokstav d siste punktum.

Ved vedtak av reguleringsplaner som er behandlet etter forskriften og hvor det gis bestemmelse om bebyggelsesplan skal det klargjøres hvilke forhold det vil være nødvendig å klargjøre i forbindelse med senere bebyggelsesplan, jf. forskriften § 11 tredje ledd. I påfølgende bebyggelsesplan skal det gis en redegjørelse for eventuelle virkninger av planen som det ikke er redegjort for i forbindelse med reguleringssaken. Kravet følger av EU-direktivets krav til miljøvurderinger.

Bebyggelsesplaner for vedlegg I-tiltak skal behandles etter forskriften bare dersom reguleringsplanen for tiltaket ikke er behandlet etter bestemmelsene i forskriften. Dette vil være aktuelt i tilfeller der det på tidspunktet for reguleringsarbeidet ikke forelå konkrete tiltak eller tiltakshavere knyttet til planen og hvor utredningsplikten etter tidligere forskrift derfor ikke ble utløst. Bestemmelsen kan også komme til anvendelse for bebyggelsesplaner fremmet i medhold av reguleringsplaner vedtatt før KU-bestemmelsene ble innført i 1990.

2.3.2 Reguleringsplaner etter § 3 som skal vurderes i forhold til kriteriene i § 4

§ 3 første ledd nr. 1: "Reguleringsplaner etter plan- og bygningsloven dersom planen omfatter eller fastsetter rammer for senere vedtak om følgende tiltak eller virksomheter:...."

Tidligere forskrift inneholdt en liste over tiltak som skulle vurderes i forhold til kriteriene i forskriftens § 4. Denne vedlegg II-listen er tatt ut, men tiltakstypene er i hovedsak videreført i forskriften § 3. Størrelseskriteriene som var gitt i vedlegg II i tidligere forskrift er videreført for noen tiltakstyper, mens det for andre tiltak ikke er fastsatt størrelseskriterier. Det presiseres at § 3 bare omfatter reguleringsplaner og at bebyggelsesplaner ikke omfattes.

Dersom et reguleringsarbeid legger til rette for utbygging av en kombinasjon av nærings-, lager- og kontorbygg, jf. § 3 første ledd nr. 1 bokstav a, skal summen av arealer innenfor planområdet for denne tiltakstypen ligge til grunn for beregningen av om tiltaket overstiger størrelseskriteriet på 5.000 m². Hvis reguleringsarbeidet innebærer en kombinasjon av endring av reguleringsformål og utvidelse av planområdet eller økt utnyttelsesgrad, skal summen av areal til endret bruk og utvidelse summeres.

Noen reguleringsplaner har som formål å legge til rette for senere utbygging, uten at planarbeidet er initiert av et konkret utbyggingstiltak. I henhold til forskriften vil både reguleringsplaner uten konkrete tiltak og reguleringsplaner for konkrete tiltak kunne omfattes. Eksempel på reguleringsplaner som legger føringer for senere utbygging uten å inneholde konkrete tiltak er regulering av områder til næringsformål, kombinasjon næring og boliger, industriformål eller kombinasjon av industri og etablering av kai eller havneområde. Areal avsatt til boligformål i reguleringsplaner med kombinerte formål skal ikke medregnes ved vurdering av utbyggingsvolum etter § 3 første ledd nr. 1 bokstav a.

2.3.2.1 Reguleringsplaner for utvidelser eller endringer

Vedlegg 1 pkt. 35: Utvidelser eller endringer av tiltak nevnt i vedlegg 1 dersom utvidelsen eller endringen i seg selv overskrider oppfangingskriteriene i vedlegg 1. Dette gjelder ikke tiltak etter punkt nr. 1

§ 3 første ledd nr. 3: Reguleringsplaner eller søknader etter sektorlov som omfatter utvidelser eller endringer av tiltak som nevnt i punkt 1 eller 2. Der det er gitt oppfangingskriterier gjelder bestemmelsen der utvidelsen eller endringen i seg selv overskrider kriteriene.

Generelt om planer for utvidelser og endringer

Reguleringsplaner for utvidelser eller endringer av tiltak kan også komme inn under forskriften. Dette kan være planer for tiltak både etter vedlegg I pkt. 35 og § 3 første ledd nr. 3.

I tidligere forskrift ble spørsmålet om utvidelser eller endringer av tiltak vurdert direkte opp mot utvidelser eller endringer av et eksisterende tiltak. Fordi ny forskrift er eksplisitt knyttet til reguleringsplanen for tiltaket, vil spørsmålet om endringer og utvidelser i større grad måtte ta utgangspunkt i eksisterende utbyggingsrammer for den aktuelle tiltakstypen i gjeldende reguleringsplan.

I byområder og andre tettbebygde områder vil en stor del av arealene allerede være regulert gjennom eldre eller nyere reguleringsplaner. Nye reguleringsplaner i slike områder vil være av typen *endningsplaner*, enten gjennom endringer av reguleringsformål eller gjennom endringer av utnyttelsesgrad eller justeringer av planområdet eller kombinasjoner av dette.

Ved vurdering av om en plan for utvidelse eller endring av et tiltak er av et omfang som innebærer at den omfattes av forskriften skal det som hovedregel tas utgangspunkt i hvor stor utbygging gjeldende reguleringsplan for området åpner for av den aktuelle tiltakstypen. Det kan ikke bare legges til grunn hvor mye som faktisk er bygget. Et eksempel kan være et område regulert til næringsvirksomhet med en utnyttelsesgrad som tillater et bruksareal på 10.000 m², men hvor bare 4.000 m² er bygget. Samtidig ønsker forslagsstiller å utvide slik at det kan bygges til sammen 20.000 m² innenfor planområdet og utarbeider et reguleringsforslag i tråd med dette. Utvidelsen vil i denne situasjonen da være på 10.000 m², ikke 16.000 m².

I noen situasjoner vil det kunne være vanskelig å ta stilling til om planene for endring eller utvidelse vil falle inn under oppfangingskriteriene for den enkelte tiltakstypen. Dette vil særlig være tilfelle for eldre flatereguleringer hvor det er uklart eller ikke spesifisert hvor mye som kan bygges av den aktuelle tiltakstypen innenfor planområdet. For slike planer hvor det verken er satt rammer for utbyggingen eller gjennomført noen utbygging, må hele utbyggingspotensialet innenfor forslag til endret regulering betraktes som ny utbygging. Der hvor gjeldende plan ikke har bestemmelser om utnyttingsgrad, men hvor det er likevel er gjennomført en utbygging av den aktuelle tiltakstypen, så vil det være gjennomført utbygging som skal legges til grunn for vurderingen av omfanget av endringen eller utvidelsen.

Planforslag med arealkategorier som legger til rette for tiltakstyper som det ikke er åpnet for i gjeldende reguleringsplan kan ikke behandles som en plan for endring eller utvidelse etter forskriften. Slike planer må vurderes etter forskriften som planer for nye tiltak.

Planer for endringer og utvidelser av vedlegg I-tiltak

Reguleringsarbeider som omfatter utvidelser eller endringer av vedlegg I-tiltak omfattes av vedlegg I pkt. 35. Slike planarbeider skal alltid behandles etter forskriften dersom planen legger til rette for endringer eller utvidelser hvor endringen eller utvidelsen i seg selv overstiger oppfangingskriteriene for den respektive tiltakstypen fastsatt i vedlegg I. Dersom endringen eller utvidelsen ikke overstiger oppfangingskriteriene skal planforslaget vurderes i forhold til kriteriene i forskriftens § 4 for å avklare om planen skal behandles etter forskriften.

For enkelte tiltakstyper i vedlegg I er det ikke satt oppfangingskriterier. Dette omfatter vedlegg I nr. 3, 5, 6, 7 og 8. Departementet legger til grunn at også planer for endringer og utvidelser av disse tiltakstypene skal vurderes i forhold til kriteriene i forskriftens § 4 for å avklare om planen skal behandles etter forskriften.

Særskilt om reguleringsplaner for endringer og utvidelser av industri-, nærings-, lager- og kontorbygg, samt offentlige bygg og bygg til allmennyttige formål

Reguleringsarbeider for utvidelser eller endringer av tiltak nevnt i vedlegg I pkt. 1, dvs. industri-, nærings- og kontorbygg samt offentlige bygg og bygg til allmennyttige formål, vil likevel ikke omfattes av § 2 selv om endringen eller utvidelsen overstiger oppfangingskriteriene. Dette unntaket følger av vedlegg I pkt. 35 siste punktum og begrunnes med at denne tiltakstypen ikke omfattes av EU-direktivet. Unntaket innebærer at planer for endringer og utvidelse av vedlegg I-tiltak skal behandles på samme måte som planer for utvidelse og endringer av tiltak som omfattes av forskriftens § 3 første ledd nr. 1 bokstav a. Det vil si at planene skal vurderes i forhold til kriteriene i § 4 og behandles etter forskriften bare dersom de omfattes av ett eller flere av § 4-kriteriene.

Planer for endringer eller utvidelser av tiltak eller virksomheter nevnt i § 3 første ledd nr. 1 skal vurderes etter kriteriene i § 4 og eventuelt behandles etter forskriften bare dersom endringen eller utvidelsen av tiltaket overstiger oppfangingskriteriet for den aktuelle tiltakstypen.

Mange gjeldende reguleringsplaner som åpner for utbygging av industri-, nærings-, lager- og kontorbygg er regulert med en kombinasjon av flere arealbrukskategorier. Ved endringer eller utvidelser av slike planer skal også endringer som påvirker fordelingen av de ulike underkategoriene under vedlegg I pkt. 1 eller § 3 første ledd nr. 1 bokstav a inngå i vurderingen av om planforslaget skal behandles etter forskriften. Eksempelvis vil dette være aktuelt dersom det tas sikte på å endre bestemmelsene om utnyttingsgrad for å legge til rette for etablering av mer kontorvirksomhet og mindre industri enn det gjeldende plan tillater. Dette gjelder også dersom en eller flere av arealbrukskategoriene tas helt ut av planen, for eksempel dersom det er ønskelig å ta ut industriformålet av planen til fordel for mer næringsvirksomhet.

2.3.2.2 Unntak for reguleringsplaner i samsvar med oversiktsplan

Av § 3 annet ledd går det fram at reguleringsplaner etter § 3 første ledd nr. 1 og nr. 3 ikke omfattes dersom planen eller tiltaket er tilfredsstillende avklart og belyst i kommuneplanens arealdel eller kommunedelplan. Unntaket gjelder for følgende situasjoner:

- Tiltaket er utredet på tiltaksnivå, jf. vedlegg II kolonne B, i forbindelse med oversiktsplan (kun aktuelt for veg- og jernbanetiltak, jf. forskriften § 2 d).

- Reguleringsarbeidet er i samsvar med utbyggingsformål og bestemmelser i overordnet plan, og hvor oversiktsplanen samtidig gir en tilfredsstillende beskrivelse av mulige konsekvenser knyttet til gjennomføring av reguleringsplanen.

Er disse betingelsene ivaretatt – for siste kulepunkt må *begge* betingelsene være ivaretatt - vil en behandling av reguleringsplan etter forskriften være nødvendig. Det forutsettes at kommunen har en dialog med fylkesmannen og fylkeskommunen om hvorvidt mulige konsekvenser knyttet til gjennomføring av reguleringsplanen er tilfredsstillende beskrevet i overordnet plan.

2.3.3 Vurdering av planarbeidet i forhold til forskriften § 3 og kriteriene i § 4

Det er planmyndigheten som ansvarlig myndighet som har ansvar for å avklare om et reguleringsarbeid faller inn under forskriftens saklige virkeområde. Dette innebærer både vurderingen av om planen omfattes av forskriften § 3, første ledd nr. 1 eller 3, og hvis den gjør det, om den omfattes av oppfangingskriteriene i § 4.

Spørsmålet om et reguleringsarbeid vil omfattes av forskriftens virkeområde bør avklares ved oppstartsmøte eller forhåndskonferanse mellom kommunen og private forslagstillere. Det påligger forslagsstiller et selvstendig ansvar for å vurdere om planarbeidet vil falle inn under forskriften, og forslagsstiller skal gi planmyndigheten de opplysninger som er nødvendig for å kunne avgjøre om planen faller inn under forskriften. Dette vil primært være opplysninger om planarbeidets omfang, avgrensning og innhold m.m. Forslagsstillers plikter følger av § 1 sjette ledd og § 3 femte ledd.

Den første del av vurderingen vil være om planen faller inn under forskriften § 3. Hvis planmyndigheten har vurdert at et planforslag faller inn under § 3 må det vurderes om planforslaget omfattes av ett eller flere av kriteriene i § 4.

Hvis planmyndigheten er usikker på om et planarbeid faller inn under § 3 kan det være hensiktsmessig å vurdere om planen omfattes av oppfangingskriteriene i § 4. Hvis den ikke kommer i konflikt med § 4-kriteriene vil planen uansett ikke omfattes av forskriftens virkeområde, og en videre vurdering i forhold til § 3 vil være nødvendig.

Planmyndighetens vurderinger av et planarbeid i forhold til § 4-kriteriene skal ta utgangspunkt i opplysninger fra forslagsstiller. Der hvor det foreligger miljødata som er allment tilgjengelig bør dette inngå i vurderingsgrunnlaget. Dette kan være miljødata knyttet til for eksempel biologisk mangfold, støy og luftforurensning, flomsonekartlegging, tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne o.l., herunder data fra kartleggingsarbeid som kommunen selv har stått for. Planmyndigheten må blant annet avveie om planen eller tiltaket kan berøre viktige miljøforhold som bare kommer fram av databaser som viser særlig sårbare forekomster eller andre databaser som ikke er allment tilgjengelige.

Det foreligger ingen plikt for planmyndigheten som ansvarlig myndighet til å ta kontakt med berørte myndigheter før det tas stilling til om en plan omfattes av oppfangingskriteriene i forskriften § 4. Dersom planmyndigheten er usikker på om et eller flere kriterier slår inn eller ikke har tilstrekkelig informasjon til å foreta en slik vurdering, bør det likevel tidligst mulig tas kontakt med berørt fagmyndighet, fortrinnsvis fylkesmannen som regional miljøvernmyndighet og fylkeskommunen eller Sametinget som kulturminnemyndigheter. Også andre fagmyndigheter kan være aktuelle å kontakte for innhenting av data, for eksempel fiskeri- og kystforvaltningen for informasjon om viktige marine biologiske ressurser.

Departementet vil utarbeide en egen veileder for § 4-kriteriene.

I situasjoner hvor det varsles planoppstart for reguleringsplaner uten at det samtidig varsles offentlig ettersyn av forslag til planprogram, må det legges til grunn at planmyndigheten som ansvarlig myndighet har vurdert at planarbeidet ikke omfattes av forskriften. Dersom berørte myndigheter, berørte parter og interesseorganisasjoner likevel mener at planarbeidet faller inn under forskriftens virkeområde skal de ved varslingen av planoppstart meddele planmyndigheten dette. Berørte myndigheter har likevel ingen adgang til å kreve at planforslaget skal behandles etter forskriften, da det etter regelverket er ansvarlig myndighet som er tillagt ansvaret for å avgjøre om et planforslag omfattes av forskriften eller ikke.

Planmyndigheten skal på bakgrunn av innspill i forbindelse med varsling av planoppstart vurdere om planarbeidet likevel omfattes av forskriftens virkeområde. Dersom planmyndigheten finner at planarbeidet omfattes av forskriftens virkeområde må det så raskt som mulig settes i gang et arbeid med planprogram i tråd med forskriftens bestemmelser. Hvis planmyndigheten opprettholder sin vurdering av at planen ikke omfattes av forskriftens virkeområde, skal dette begrunnes ved utleggelse av planforslaget til offentlig ettersyn.

Planmyndigheten er ansvarlig for at reguleringsforslag som omfattes av forskriften ikke legges ut til offentlig ettersyn uten at det er utarbeidet og fastsatt et planprogram. Dette vil i tilfelle være saksbehandlingsfeil og kan gi grunnlag for klage og innsigelse, jf. kap. 6.6 i veilederen.

3. PLANPROGRAM

For alle planer som omfattes av forskriften skal det utarbeides og vedtas et planprogram som skal ligge til grunn for utarbeidelse av planforslag med konsekvensutredning. For revisjon av kommuneplanens arealdel understrekes det at det skal utarbeides et planprogram selv om det på tidspunktet for oppstart av planarbeidet er usikkert om, eller på hvilken måte, revisjonsarbeidet vil medføre endringer.

Det er forslagsstiller som har ansvaret for å utarbeide forslag til planprogram, mens det er ansvarlig myndighet etter forskriften som skal fastsette programmet. For oversiktsplaner etter plan- og bygningsloven vil planmyndigheten normalt både være forslagsstiller og ansvarlig myndighet. For reguleringsplaner vil det vanligvis være en privat forslagsstiller, men kommunen som planmyndighet fastsetter planprogrammet. Innenfor rammene av forskriften kan forslagsstiller og kommunen bli enige om oppgavefordeling knyttet til høring og bearbeiding av planprogram for private reguleringsplaner.

I enkelte situasjoner vil ansvarlig myndighet være en annen enn planmyndigheten, også der det utarbeides plan etter plan- og bygningsloven. Dette er omtalt nærmere i kapittel 6.2.

3.1 Planprogrammet – avklaring av viktige problemstillinger

§ 5 fjerde og femte ledd:

Forslag til planprogram for overordnede planer skal avklare rammer og premisser og klargjøre formålet med planarbeidet. Planprogrammet skal være tilpasset omfanget av og nivået på planarbeidet og de problemstillinger planarbeidet er ment å omfatte. Programmet skal beskrive hvilke utbyggingsstrategier og alternativer som vil bli vurdert og antatte problemstillinger som vil bli belyst, herunder utredninger som anses nødvendige for å gi et godt beslutningsgrunnlag.

Forslag til plan- eller utredningsprogram for planer og søknader for tiltak skal gi en beskrivelse av planen eller tiltaket og antatte problemstillinger som vil bli belyst, og hvilke alternativer som vil bli vurdert. Forslaget skal redegjøre for hvilke forhold som er avklart i overordnet plan og hvilke utredninger som foreslås å inngå i planforslag eller søknad med konsekvensutredning, og hvilke metoder som vil bli benyttet. Forslag til plan- eller utredningsprogram for planer og søknader for tiltak skal inneholde kart som viser plan- eller tiltaksområdet og lokaliseringen av tiltaket innenfor dette.

Planprogrammet er et verktøy for å styrke tidlig medvirkning og gode planprosesser. Arbeidet med planprogrammet vil være en viktig arena for å avklare planbehov og viktige problemstillinger i planarbeidet. Gjennom planprogrammet kan det gjøres viktige avgrensninger slik at planarbeidet kan tilpasses behovene. Gjennom politisk behandling kan planprogrammet gi grunnlag for klargjøring av politiske rammer og legge viktige premisser for planarbeidet.

Planprogrammet er et fleksibelt verktøy for den tidlige fasen av planarbeidet og skal tilpasses den konkrete plansituasjonen og planbehovet. Det er planmyndigheten som bestemmer innholdet, forskriften gir kun rammer for innhold og prosess. I tillegg til å avklare eventuelle utredningsbehov, vil programarbeidet være et verktøy for å gjøre oversiktsplanleggingen målrettet og forutsigbar, og bidra til å styrke medvirkningen i de tidlige fasene av planarbeidet.

Selv om planmyndigheten står forholdsvis fritt til å definere innholdet og prosessen rundt arbeidet med planprogrammet, skal det ved utformingen av planprogrammet likevel tas hensyn til relevante rammer og krav til innhold og utforming som er gitt i forskriften § 8 og vedlegg II. Planmyndigheten må selv vurdere i hvilken grad innholdselementene gitt i vedlegg II er relevante for den aktuelle planen og

hvordan de bør tilpasses planprogrammet. Det er for eksempel ikke samme krav til detaljeringsgrad og konkretisering av utredningsbehovet i et planprogram for en kommuneplan som for en reguleringsplan.

Det er viktig at forslag til planprogram gis en tydelig utforming før det legges ut til høring og offentlig ettersyn. Det forutsettes at planprogrammet inneholder nødvendig informasjon og er av en slik kvalitet at det gir grunnlag for medvirkning og relevante innspill fra berørte myndigheter og andre med interesse i planarbeidet. For berørte myndigheter må planprogrammet i tillegg danne grunnlag for disse myndighetenes vurdering av om planen kan komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale interesser, jf. forskriften § 6 tredje ledd. Planprogrammet *må* struktureres slik at det i etterkant kan tas stilling til om planforslaget med konsekvensutredning er utarbeidet i tråd med planprogrammet

Forslag til planprogram bør normalt inneholde en innledende del i tillegg til selve programmet for det videre plan- og utredningsarbeidet. Den innledende delen bør omfatte en beskrivelse av formålet med planarbeidet samt viktige rammebetingelser som planarbeidet må ta hensyn til i form av overordnede planer, rikspolitiske retningslinjer, nasjonale miljømål m.m. Det bør også gis en beskrivelse av antatte vesentlige virkninger av planforslaget for miljø, naturressurser og samfunn. Samfunnsvirkninger kan blant annet omfatte helsekonsekvenser, tilgjengelighet etter prinsippene om universell utforming m.m.

Forslag til planprogram skal ligge til grunn for det videre planarbeidet og i nødvendig grad klargjøre;

- Forhold som en tar sikte på å belyse i planforslaget med konsekvensutredning
- Hvilke alternativer som skal vurderes
- Behovet for nødvendige utredninger
- Informasjons- og medvirkningstiltak, herunder særlige tiltak overfor spesielt berørte grupper

I forhold til behovet for utredninger skal planprogrammet klargjøre hva som finnes av eksisterende kunnskap og på hvilke områder det er behov for nye utredninger eller undersøkelser. Så langt som mulig bør det konkretiseres hva slags utredninger som skal gjennomføres og hvem som har ansvaret for å gjennomføre utredningene. Det bør også klargjøres hva slags detaljeringsnivå utredningsarbeidet skal ligge på og i nødvendig grad angis metoder for utredningene.

Forslaget til planprogram skal beskrive hvilke alternativer som forslagstiller har til hensikt å videreføre i planforslag med konsekvensutredning. En viktig intensjon bak EU-direktivet (Europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/42/EF) som ligger til grunn for forskriften, er å sikre at ulike alternativer blir vurdert. I henhold til direktivet skal alternativene være realistiske og relevante sett i forhold til den konkrete plansituasjonen.

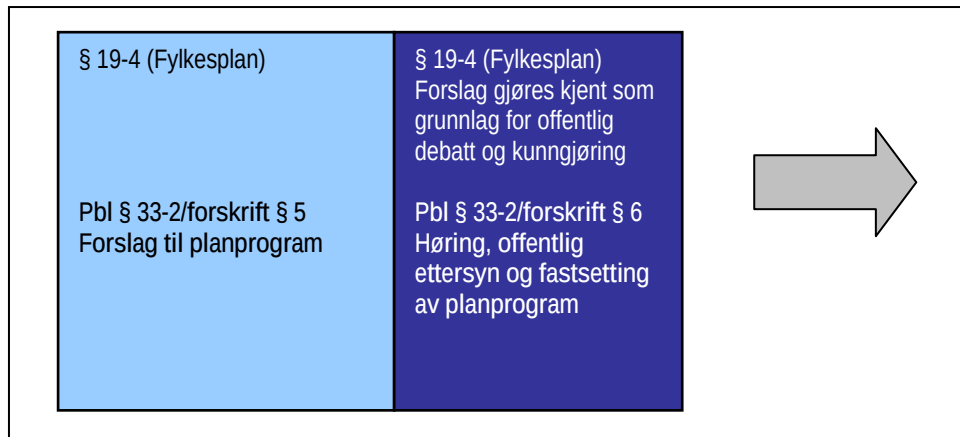
Forskriften krever at planprogrammet skal beskrive opplegg for medvirkning og informasjon, særlig i forhold til grupper og interesser som antas å bli særlig berørt.

3.2 Nærmere om planprogram for ulike plantyper

3.2.1 Fylkes(del)planer

Fylkesplaner (fylkesdelplaner) skal etter plan- og bygningsloven § 19-5 vurderes minst én gang i hver valgperiode, og planmyndighetene skal ta stilling til om det er behov for å gjøre endringer og gjennomføre revisjon av planen.

Forskriftens bestemmelser om høring, behandling og fastsetting av planprogram utfyller bestemmelsene om fylkesplanlegging i pbl § 19-4 første ledd om at fylkeskommunen tidligst mulig under utarbeidelsen av planforslag skal gjøre forslaget kjent som grunnlag for offentlig debatt og kunngjøring.

Figur 2. Planprogram og forholdet til bestemmelsene om fylkesplanlegging i den tidlige fasen av planprosessene

Planprogram for fylkes(del)planer med retningslinjer for utbygging vil normalt omfatte mange av de samme elementene som for kommunale oversiktsplaner, jf. kap. 3.2.2. nedenfor. Elementer som naturlig vil inngå i planprogram for fylkes(del)planer vil være:

- Formål med planarbeidet
- Overordnede rammer som planarbeidet må ta hensyn til i form av overordnede planer, rikspolitiske retningslinjer, nasjonale miljømål m.m.
- Organisering av planarbeidet
- En beskrivelse av hvilke alternativer som skal vurderes, herunder utredninger som antas nødvendige for å gi et godt beslutningsgrunnlag
- Opplegg for medvirkning fra berørte kommuner og statlige sektormyndigheter

På grunn av fylke(del)planenes overordnede karakter vil det i planprogrammet oftest være tilstrekkelig å klargjøre hva som er antatte hovedspørsmål som skal belyses og vurderes, herunder viktige ressurs-, miljø- og samfunnshensyn som planarbeidet krever kunnskap om, og at det som en del av planforslaget vil bli redegjort for overordnede virkninger av foreslått arealutvikling.

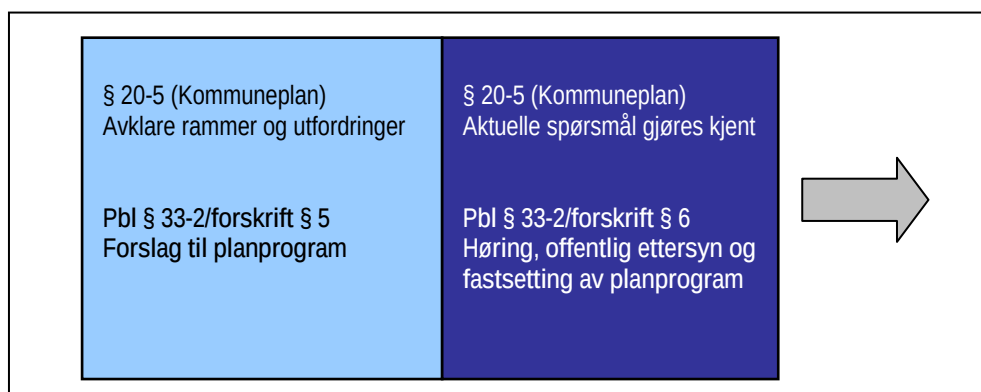
Siden fylkesplanleggingen omfatter flere kommuner og også skal samordne statlig virksomhet i fylket, vil det i planprogrammet for fylkes(del)planer være særlig viktig å gi en god beskrivelse av organiseringen av planarbeidet og opplegg for medvirkning fra berørte kommuner og statlige sektormyndigheter.

3.2.2 Kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner med områder for utbyggingsformål

I kommuneplanleggingen vil arbeidet med planprogrammet være en viktig arena for tidlig samhandling mellom fylkeskommunen, kommunen og berørte statlige fagmyndigheter. Det er over tid utviklet gode

rutiner for slikt samarbeid gjennom bl.a. regionale planforum. Planprogrammet og programfasen vil gi en mer forpliktende ramme rundt dette arbeidet.

Kommuneplanens arealdel skal etter plan- og bygningsloven § 20-1 vurderes minst én gang i hver valgperiode, og planmyndighetene skal ta stilling til om det er behov for å gjøre endringer i planen. Forskriftens bestemmelser om høring, behandling og fastsetting av planprogram utfyller bestemmelsene om kommuneplanlegging i plan- og bygningsloven § 20-5 første ledd om at kommunen skal sørge for å gjøre de mest aktuelle spørsmålene i kommuneplanarbeidet kjent.

Figur 3. Planprogram og forholdet til bestemmelsene om kommuneplanlegging i den tidlige fasen av planprosessen.

I arbeidet med å avklare utredningsbehov for arealendringer i kommuneplanen må det tas hensyn til arbeidsdelingen mellom plannivåene. Hovedprinsippet er at det i hovedsak er overordnede/strategiske konsekvenser av foreslåtte arealendringer som skal utredes i tilknytning til oversiktsplaner. Problemstillinger knyttet til valg av ulike utbyggingsalternativer/-retninger bør normalt utredes og avklares i oversiktsplan.

På tidspunktet for oppstart av revisjon av oversiktsplaner vil det sjelden være avklart hvilke utviklingsløsninger og arealendringer som vil inngå i planforslaget og som skal konsekvensutredes. Dette vil særlig gjelde for kommuneplanens arealdel, hvor forslaget som legges ut til offentlig ettersyn vil være et resultat av kompromisser mellom kommunens utbyggingsstrategi og private utbyggingsforslag som ønskes avklart i kommuneplanen.

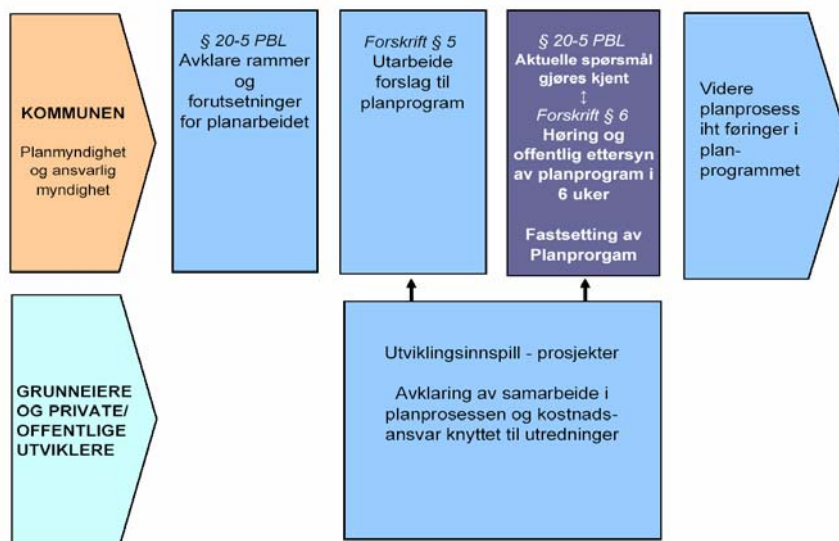
I planprogrammet for kommuneplanens arealdel vil det ofte være tilstrekkelig å klargjøre hva som er antatte hovedspørsmål som skal belyses og utredes, herunder viktige ressurs-, miljø- og samfunnshensyn som planarbeidet krever kunnskap om, og at det som en del av planforslaget vil bli redegjort for overordnede konsekvenser av foreslåtte arealendringer.

Kommunene bør i planprogrammet for eksempel uttale seg om hvilke kriterier de vil legge til grunn for lokalisering av utbyggingsområder, og om hva som er forventet behov i planperioden for henholdsvis boliger, fritidsbebyggelse og næringslokaler.

I mange kommuner gjennomføres oversiktsplanleggingen som kommunedelplaner basert på konkrete utbyggingsplaner. Slik planlegging kan omfatte byomforming, tettstedsutvikling, bolig- og næringsutvikling, hytte og reiselivsutvikling mv.

Denne planleggingen kjennetegnes ved at det foreligger private eller offentlige initiativ og at utbyggingsinitiativet er kjent. Det innebærer at forslag til arealendringer, behovet for alternativvurderinger og kunnskaps- og utredningsbehovene normalt kan drøftes og avklares mer

detaljert i planprogrammet for kommunedelplaner enn for kommuneplanens arealdel. Figur 3 viser en mulig gjennomføring av programfasen for en kommunedelplan.

Figur 4. Programfase for kommunedelplan

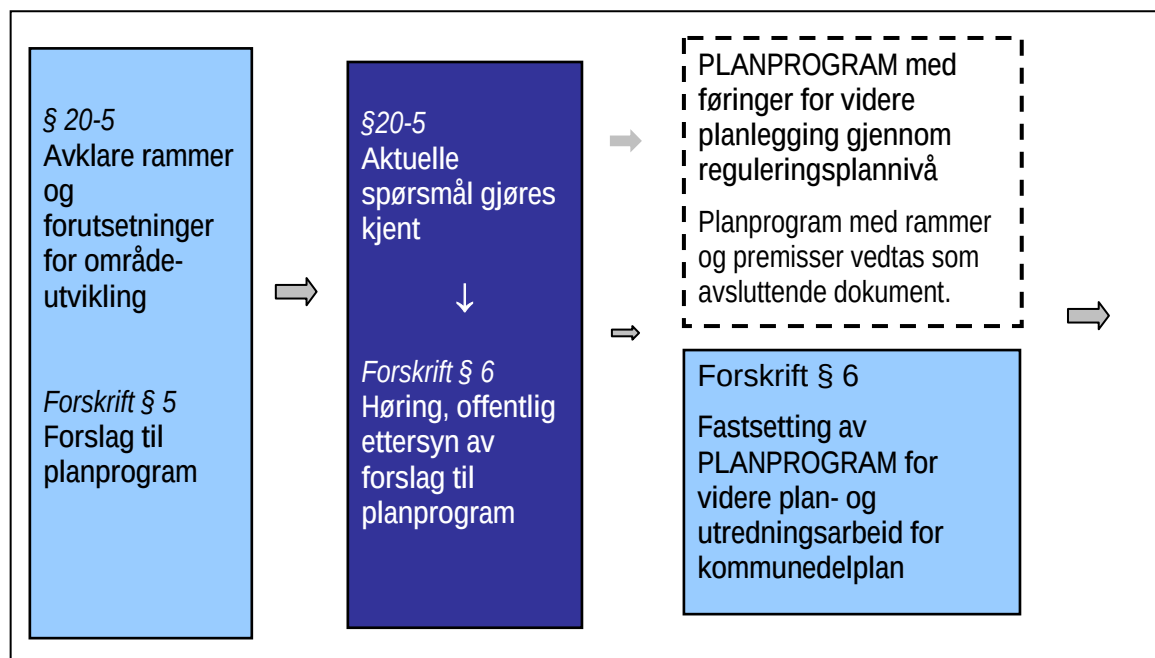
Aktuelle momenter som bør vurderes ved utarbeidelse av planprogram for kommunedelplaner med områder for utbyggingsformål kan være:

- Formålet med planarbeidet – utviklingsbehov
- Overordnede rammer og premisser
- Problemstillinger og viktige hovedspørsmål ved utvikling av området
- Alternative areal- og utviklingsløsninger
- Utrednings- og kunnskapsbehov
- Gjennomføringsmodell
- Organisering og medvirkning
- Framdrift

I mange plansituasjoner, som for eksempel ved byomforming, vil det være en tett kopling mellom kommunenes tilrettelegging og klargjøring av rammer og den private prosjektplanleggingen gjennom reguleringsplan.

Der en privat plan i seg selv ikke vil utløse krav om planprogram etter forskriften men likevel bør ses i en større sammenheng, kan kommunestyret med hjemmel i pbl § 27-1 pkt. 1 første ledd gi det faste utvalg for plansaker de generelle retningslinjer for reguleringsarbeidet som trengs. Dette kan i praksis behandles som et planprogram for området som vil gi føringer for videre privat planlegging innenfor rammene av gjeldende oversiktsplan. Oppfølging av planprogrammet vil skje på reguleringsnivå. Dersom det er behov for nye overordnede rettslige krav (for eksempel plankrav eller rekkefølgebestemmelser) må det gjennomføres en full kommunedelplanprosess.

I figur 4 er det illustrert hvordan planprogrammet kan brukes med fleksibilitet ved områdeutvikling gjennom kommunedelplan.

Figur 5. Fleksibel bruk av planprogram ved områderettede kommunedelplaner

3.2.3 Fylkes- og kommunedelplaner for veg- og jernbanetiltak

Forskriften innebærer at valg av linje for veg- og jernbanetiltak normalt skal avklares gjennom kommunedelplaner og at påfølgende reguleringsplaner som er i samsvar med valgt trase ikke omfattes av forskriften. Se kapittel 2.3.1.1.

I de tilfeller det utarbeides fylkesdelplaner for veg- og jernbanetiltak som grunnlag for valg av korridor eller prinsippavklaringer skal påfølgende kommunedelplaner eller reguleringsplaner behandles etter forskriften. Utredningsnivået på en slik fylkesdelplan må være forholdsvis grovmasket, jf. vedlegg II kolonne A.

For planer for veg- og jernbanetiltak vil det være naturlig at veg- eller jernbanemyndigheten står for varsling og gjennomføring av høringen. For veg- og jernbaneplaner kan planmyndigheten og forslagsstiller bli enige om at forslagsstiller sammenstiller høringsuttalelsene og eventuelt foretar justeringer i forslaget til planprogram etter høring før dette sendes over til planmyndigheten for behandling og vedtak.

Planprogrammet fastsettes normalt av planmyndigheten selv om fylkesdelplanen eller kommunedelplanen utarbeides og fremmes av Statens vegvesen etter pbl § 9-4. I saker hvor planene for en aktuell veg- eller jernbanestrekning omfatter flere kommuner kan det være naturlig at fylkeskommunen eller de respektive statlige myndigheter fastsetter planprogrammet. Det vises til kapittel 6.2 hvor det omtales nærmere.

I visse situasjoner vil det være hensiktsmessig at det på grunnlag av fastsatt planprogram, først utarbeides en konsekvensutredning som sendes på høring. Konsekvensutredningen og høringen av den vil da kunne gi ansvarlig myndighet et grunnlag for å ta stilling til hvilket alternativ som bør videreføres som planforslag.

3.2.4 Reguleringsplaner

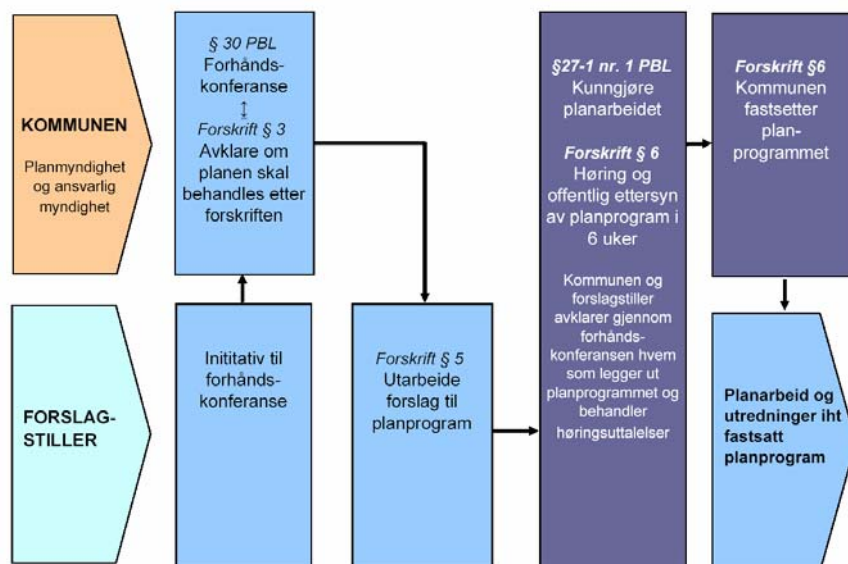
For reguleringsarbeider som faller inn under forskriften er prosessen for programfasen den samme som etter tidligere forskrift, men skal nå knyttes til arbeidet med reguleringsplanen. Dette innebærer at planprogrammet ikke bare skal fokusere på utredningsbehov, men skal også definere premissene for planarbeidet.

Det understrekes at forskriften gir stor grad av fleksibilitet og bør kunne tilpasses reguleringsarbeider med ulikt utgangspunkt og de fremgangsmåter og arbeidsmetoder kommunen praktiserer både i forhold til egne reguleringsarbeider og i forhold til private reguleringsforslag. Private forslagsstillere har likevel et særskilt ansvar for at forslag til planprogram utformes i tråd med forskriftens krav og retningslinjer for utforming gitt i denne veilederen, jf. kap. 3.1, slik at berørte myndigheter og andre med interesse i planarbeidet gis et best mulig grunnlag for medvirkning.

Grunneiere og rettighetshavere bør så vidt mulig få forslag til planprogram tilsendt. Alternativt kan de tilskrives med opplysning om hvor forslaget til program ligger ute til offentlig ettersyn og hvor det kan finnes på Internett.

For private planforslag er forslagsstiller ansvarlig for innholdet i forslaget til planprogram og vil kunne stå for kunngjøring og høringen av forslag til planprogram. Forskriften åpner videre for at forslagsstiller også kan være mottaker av merknader og høringsuttalelser. Dersom planmyndigheten ønsker det kan forslagsstiller bearbeide programmet, på bakgrunn av mottatte merknader, før oversendelse til planmyndighet for fastsetting. Forslagsstiller kan, dersom kommunen ønsker dette, bearbeide programmet på bakgrunn av mottatte merknader før oversendelse til kommunen for fastsetting. Dette følger av forarbeidene til bestemmelsene (Ot.prp. nr. 47 (2003-2004) Om lov om endringer i plan- og bygningsloven (konsekvensutredninger).

Det understrekes at arbeidsfordelingen mellom forslagsstiller og kommunen må være avtalt med kommunen før forslaget til program kunngjøres. Dette tilsvarer regelen om varsling av regulering etter pbl § 30. Figuren nedenfor viser en skissert programfase for et privat reguleringsforslag.

Figur 6. Planprogram for privat reguleringsforslag.

Planmyndigheten vil være ansvarlig myndighet for fastsetting av planprogram for reguleringsplaner når ikke annet følger av forskriften eller dersom Miljøverndepartementet har bestemt at en annen myndighet skal være ansvarlig myndighet for fastsetting av planprogrammet, jf. forskriftens § 15. Ved fastsetting av planprogram kan det gis premisser for arbeidet med forslag til reguleringsplan, herunder vurderinger av alternative utforminger av planen. Det legges til grunn at det normalt ikke kan stilles krav til vurdering av alternativ lokalisering for reguleringsforslag som er i samsvar med kommunale oversiktsplaner. Det kan imidlertid i reguleringssaker stilles krav til vurdering av alternative utforminger og alternative utbyggingsløsninger med sikte på å ivareta hensynet til miljø, naturressurser og samfunn.

Videre skal det klargjøres hvilke forhold som skal redegjøres nærmere for i konsekvensutredningen, herunder hvilke undersøkelser som anses nødvendige for å klargjøre mulige virkninger av reguleringsforslaget. Det understrekes at en så langt mulig skal basere seg på foreliggende kunnskap og at det er viktig å begrense innhenting av ny kunnskap til spørsmål som er relevant i forhold til behandlingen av reguleringsplanen.

3.3 Høring av forslag til planprogram

Departementet legger til grunn at varsling og kunngjøring av planoppstart normalt skal skje samtidig med kunngjøring og høring av forslag til planprogram. Forslaget til planprogram vil da være grunnlaget for informasjon til og medvirkning fra berørte myndigheter og interesserte. Her kan de komme med synspunkt på planarbeidet og uttrykke behov for utredninger og dokumentasjon knyttet til planarbeidet. Forskriften stiller likevel ikke noe absolutt krav til slik samordning, dersom dette ikke lar seg gjennomføre. Særlig vil dette være aktuelt dersom planmyndigheten gjøres oppmerksom på at planarbeidet omfattes av forskriftens virkeområde først etter at det er kunngjort og varslet oppstart av planarbeidet. Det forutsettes likevel at planprogrammet skal være vedtatt før planforslag med konsekvensutredning legges ut til offentlig ettersyn.

Det presiseres at selv om forskriftsteksten bruker begrepet offentlig ettersyn av planprogrammet innebærer dette ikke at forslaget skal behandles politisk i kommunen før det høres. Forslaget til planprogram skal gjøres tilgjengelig for interesserte på samme måte som er vanlig for utleggelse av planforslag til offentlig ettersyn.

Forslag til planprogram skal sendes på høring til berørte myndigheter og interesseorganisasjoner og legges ut til offentlig ettersyn. Høringsfristen for forslag til planprogram er seks uker. Denne fristen skal legges til grunn ved felles varsling av planoppstart og planprogram.

Gjennom forslaget til planprogram vil berørte myndigheter og interesserte generelt få bedre oversikt over aktuelle problemstillinger, hvordan forslaget vil berøre egne interesser og muligheten for å medvirke i planprosessen videre. Programmet bør så vidt mulig gjøres tilgjengelig via Internett. Det bør også vurderes å holde et offentlig møte om planprogrammet i høringsperioden, særlig i saker som kan antas å ha stor offentlig interesse eller er særlig konfliktfylte.

Etter gjennomført høring kan det være nyttig å gjennomføre møte(r) med berørte myndigheter og eventuelt andre sentrale høringsinstanser for å klargjøre og konkretisere innspill som grunnlag for fastsettelse av utredningsprogrammet. Hvem som bør være med på slike møter avhenger av innspillene til den enkelte plan.

Der hvor planprogrammet og senere planforslag med konsekvensutredning også skal ivareta krav til utredning og dokumentasjon som følger av annet lovverk, jf. forskriften § 1 fjerde ledd, bør planmyndigheten som hovedregel ta særskilt kontakt med myndighetene for disse lovverkene for en drøfting av innholdet i planprogrammet. Dette er særlig aktuelt i forhold til utrednings- og dokumentasjonskrav gitt med hjemmel i forurensningsloven, kulturminneloven og kommunehelsetjenesteloven.

Regionale og statlige myndigheter har en viktig rolle i å klarlegge regionale og nasjonale interesser og hensyn, og å bidra konstruktivt i de problemstillinger som reises i programfasen. Gjennom sin uttalelse til planprogrammet skal de si fra dersom planen kan komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn, jf. § 6 tredje ledd. I uttalelsen bør det også fremgå om det vil være aktuelt å fremme innsigelse til bestemte løsninger eller til deler av planområdet, f. eks. i tilfeller der planarbeidet berører viktige nasjonale verneinteresser.

Regionale og statlige myndigheters vurdering av spørsmålet om konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn vil også være avgjørende for om planprogrammet må forelegges Miljøverndepartementet før fastsettelse, jf. forskriften § 7.

3.4 Fastsetting av planprogram

§ 6 fjerde ledd:

Ansvarlig myndighet skal, på bakgrunn av forslaget og uttalelsene til dette, fastsette program for plan- eller utredningsarbeidet. Det skal redegjøres for innkomne uttalelser og hvordan disse er vurdert og ivaretatt i fastsatt program. Ved fastsettingen kan planmyndigheten gi retningslinjer for planarbeidet, herunder krav om vurdering av relevante og realistiske alternativer som skal inngå i planarbeidet, jf. plan- og bygningsloven § 27-1, § 20-1 og § 19-1.

Når forslag til planprogram har vært på høring, fastsettes programmet av ansvarlig myndighet. Som hovedregel er dette planmyndigheten. Ansvarlig myndighet skal som etter tidligere forskrift også utarbeide et notat som redegjør for mottatte uttalelser og hvordan disse er vurdert og ivaretatt i fastsatt program.

Forskriften stiller ikke krav om politisk behandling av planprogrammet. Kommunelovens regler for delegering gjelder. Det bør likevel vurderes å undergi fastsettelse av planprogrammet politisk behandling dersom programmet inneholder problemstillinger som bør avklares politisk på et tidlig stadium i saken, eller at andre forhold tilsier en slik behandling. Planprogram for oversiktsplaner, og da særlig kommuneplanens arealdel, bør som hovedregel behandles av kommunestyret eller det faste utvalget for plansaker.

Ved fastsetting av planprogram kan det gis premisser for arbeidet med planforslaget, herunder vurderinger av alternative utforminger av planen. Videre skal det klargjøres hvilke forhold som skal redegjøres nærmere for i konsekvensutredningen, herunder hvilke undersøkelser som anses nødvendige for å klargjøre mulige virkninger av planforslaget. Det understrekes at en så langt mulig skal basere seg på foreliggende kunnskap og at det er viktig å begrense innhenting av ny kunnskap til spørsmål som er relevant i forhold til behandlingen av reguleringsplanen.

Planprogrammet skal fastsettes innen rimelig tid, normalt ti uker fra fristen for høring.

Det fastsatte programmet skal stiles til forslagsstiller og skal legges til grunn for forslagsstillers arbeid med utforming av planforslag med tilhørende konsekvensutredning.

Kopi av fastsatt program skal sendes de som har avgitt uttalelse. Fastsatt program, bør i likhet med forslag til program, gjøres tilgjengelig på Internett.

3.5 Forelegging av planprogram for Miljøverndepartementet

Planprogram for planer som berørte myndigheter vurderer kan komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn skal forelegges Miljøverndepartementet (jf. § 7). Med berørte myndigheter menes i denne sammenheng regionale statlige eller fylkeskommunale myndigheter med innsigelseskompetanse, først og fremst fylkesmannen som miljøvernmyndighet og fylkeskommunen som kulturminnemyndighet. Det legges til grunn at dersom berørte myndigheter ikke har påpekt konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn skal planprogrammet ikke forelegges departementet. Planmyndigheten skal altså ikke selv vurdere behovet for forelegging dersom berørte myndigheter ikke har gjort påpekninger som nevnt over i forbindelse med høringen av planprogrammet.

Det understrekes at kommuneplanens arealdel ikke omfattes av bestemmelsene om forelegging, mens kommunedelplaner med områder for utbyggingsformål derimot omfattes. Dette er en praktisk avgrensning av foreleggingsbestemmelsene.

Planprogrammet bør forelegges departementet etter at planmyndigheten har oppsummert høringsuttalelser og revidert forslagstillers opprinnelige forslag til program, men før programmet fastsettes. Oppsummeringsnotatet og kopi av høringsuttalelse fra den eller de myndighetene som har påpekt at planarbeidet vil kunne komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn skal følge foreleggingen.

Miljøverndepartementet skal gi merknader til programmet, eller varsle at det vil bli gitt merknader til programmet, innen 14 dager fra forslag til fastsatt program er mottatt.

Departementet vil, som etter tidligere forskrift, kunne uttale seg om behov for alternativvurderinger, herunder tilpasning til området, utredningsbehov med mer. Departementet vil også kunne kommentere hvilke problemstillinger det, ut fra nasjonale eller viktige regionale hensyn, vil være særlig viktig å få belyst på en god måte. Departementet vil også kunne ha merknader om begrensning av alternativvurderinger og utredningsomfang. Dette vil kunne være aktuelt for eksempel dersom kommunen ønsker å få utredet planalternativer som kan komme i konflikt med nasjonale hensyn eller stiller krav til utredninger som åpenbart ikke er å anse som beslutningsrelevante.

Det presiseres at Miljøverndepartementets uttalelse ved forelegging ikke begrenser departementets handlefrihet i forhold til behandling av en eventuell innsigelse i saken.

3.5.1 Forelegging av planprogram for massetak

I henhold til forskriften § 7 tredje ledd skal alle forslag til planprogram for reguleringsplaner og kommunedelplaner som omfatter massetak forelegges for Bergvesenet. Hensikten med bestemmelsen er å utnytte Bergvesenets kompetanse for å sikre at utredningen på en balansert måte synliggjør de samfunnsmessige og miljømessige konsekvenser av inngrepet. Bergvesenet skal gi merknader til programmet innen 14 dager fra forslag til fastsatt program er mottatt.

4. PLANFORSLAG MED KONSEKVENsutREDNING

§ 8 første ledd:

Planforslag eller søknad med konsekvensutredning skal utarbeides på bakgrunn av fastsatt program for plan- eller utredningsarbeidet, jf. § 6 fjerde ledd. Planforslag eller søknad med konsekvensutredning skal være tilpasset plannivået og være relevante i forhold til de beslutninger som skal tas og, så langt som mulig, basere seg på foreliggende kunnskap og nødvendig oppdatering av denne.

For planer som omfattes av forskriften stilles det krav til at virkningene av planforslaget skal vurderes og beskrives. Dette kapitlet angir hvilke konsekvenser som kan være aktuelle å vurdere knyttet til ulike plantyper, og nivået utredningene bør være på. Kapitlet beskriver også hvordan et planforslag med konsekvensutredning kan utformes samt prosessen fra utarbeidelse av planforslaget og fram til sluttbehandling hos planmyndigheten.

4.1 Fokus på beslutningsrelevante konsekvenser

Forskriften stiller prosess- og dokumentasjonskrav til planer som kan ha vesentlige virkninger. Det følger derfor at det i hovedsak er planforslagets vesentlige konsekvenser som skal utredes. Hva som er å anse som vesentlige konsekvenser vil være situasjonsavhengig, og arbeidet med planprogrammet vil være en viktig arena for å avklare dette.

En vesentlig forskjell mellom oversiktsplaner og detaljplaner er at oversiktsplanene ofte dreier seg om prioriteringer og verdivalg. Detaljplanene har derimot til hensikt å an vise de konkrete løsningene, herunder sikre nødvendig grunnlag for gjennomføring (grunnnerverv, kompensasjoner/avbøtende forholdsregler, premisser for byggetillatelse osv.). Denne forskjellen må reflekteres i dokumentasjonen som skal ligge til grunn for planvedtaket.

En må også vurdere hva det faktisk er grunnlag for å utrede. Et større utbyggingsområde der viktige dimensjonerende faktorer som antall boliger, antall arbeidsplasser osv. ikke er kjent, kan heller ikke gi grunnlag for detaljerte konsekvensvurderinger. Dette er forhold som bør knyttes opp mot detaljplanleggingen av området.

Eksempler på typiske forskjeller mellom konsekvensvurderinger for fylkesdelplan/kommuneplanens arealdel og detaljplan/tiltaksnivå er skissert i tabell 1.

Tabell 1. Eksempler på mulige vurderinger på oversikts- og detaljnivå

Fylkesdelplan, kommuneplanens arealdel; overordnede vurderinger	Detaljplan; vurderinger på tiltaksnivå
<i>Generelle forhold:</i>	
Alternativ lokalisering er viktig tema. Spørsmål om utforming av tiltak er ikke relevant.	Lokalisering er normalt ikke diskusjonstema (avgjøres i oversiktsplan). Spørsmål knyttet til (alternativ) utforming og tilpasning til omgivelsene er relevant.
Foreliggende kunnskap er normalt tilstrekkelig. Innhenting av ny kunnskap begrenses til det som er beslutningsrelevant.	Kunnskap om virkningene av det aktuelle tiltaket finnes ikke. Det vil normalt være behov for å innhente ny kunnskap.

<i>Type problemstilling (eksempler):</i>	
At det (sannsynligvis) blir endringer i omfang og utbredelse av støy.	Hvor mange personer som blir berørt av endret støynivå og – utbredelse.
At det vil oppstå konflikt med vernet vassdrag, med regional grønnstruktur osv. er sannsynlig.	Konkrete vurderinger av inngrepene; hvem og hva går det ut over, hvordan konflikten kan begrenses osv.
At kjente kulturmiljøer blir berørt, eventuelt med karakteristikk av viktighet og konfliktpotensial.	Hvilke kulturmiljøer og – minner som blir berørt. Behov for bedre kartlegging og konkrete beskrivelser.
At transportmønsteret endres; overordnet karakteristikk av endringen mht. reisemiddel og veivalg, herunder også fysisk aktiv transport som sykkel/gange. Ofte behov for en transportmodell.	Mer detaljerte beregninger av hvordan veitrafikken fordeler seg på lokalveinettet. Vurdering av effekter av parkeringsbegrensninger. Atkomst til ulike transportmidler.
At tilgjengelighet for ulike befolkningsgrupper endres.	Hvordan lokalisering og terreng påvirker tilgjengeligheten etter prinsippene om universell utforming, hvordan tilgjengeligheten kan forbedres.
At arealene ligger i utsatte områder for flom eller ras	Mer detaljerte utredninger av ras-/flomfare, hvordan utforming av tiltaket kan påvirke faren, avbøtende tiltak.

Så langt som mulig skal konsekvensvurderingene basere seg på foreliggende kunnskap og oppdatering av denne, og innhenting av ny kunnskap skal begrenses til spørsmål som er relevante i forhold til behandlingen av planen. Det brukes relativt store ressurser på kartlegging av ulike typer data og arealbruk både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, slik at bruk av denne kunnskapen i mange tilfeller vil være tilstrekkelig. Gjennom planprogrammet må det avklares hvilke foreliggende registreringer og dokumentasjon som er relevante for planarbeidet og for hvilke tema det må innhentes ny kunnskap.

Dersom det gjennom plan- og utredningsarbeidet fremkommer forhold av betydning for planens mulige virkninger som ikke er nevnt i planprogrammet, skal dette redegjøres for i planforslaget med konsekvensutredning. I slike situasjoner er det ikke nødvendig å gå tilbake og gjøre endringer i fastsatt planprogram.

4.2 Utforming av planforslag med konsekvensutredning

Forslagsstiller er ansvarlig for å utarbeide planforslag med konsekvensutredning på bakgrunn av fastsatt planprogram og rammer for krav til innhold i konsekvensutredningen gitt i forskriftens vedlegg II.

Den dokumentasjonen som forskriften krever, finnes allerede i dag i stor grad i det underlaget som normalt utarbeides ved god oversiktsplanlegging. Dokumentasjonen er imidlertid ofte spredd i flere dokumenter: i planbeskrivelse/-dokument, i ulike planinnspill gitt av berørte myndigheter, i egne utredninger som planmyndigheten har sett behov for, i ulike saksframlegg knyttet til behandling av planen, osv. Dette gjør at det i mange saker kan være vanskelig å få oversikt over hva som faktisk foreligger av dokumentasjon knyttet til planforslaget.

Forskriften gir en fastere ramme for denne delen av planarbeidet gjennom krav til at dokumentasjonen skal framstå samlet, og at den skal inngå som del av planmaterialet ved høring og offentlig ettersyn.

Planforslag med konsekvensutredning skal normalt utgjøre et samlet dokument. I mange plansaker vil det være naturlig og mest oversiktlig å ha et eget kapittel i planframstillingen som redegjør for virkningene av planen. Alternativt kan det være hensiktsmessig å beskrive virkningene som en integrert del av løsningsforslagene og ved beskrivelsen av hvordan og i hvilken grad ulike hensyn er ivare tatt. I forhold til en praksis hvor det kun redegjøres for hvordan ulike hensyn er ivare tatt, vil bestemmelsene forutsette at det også redegjøres for de hensyn som reelt blir berørt, det vil si de negative virkningene av planen.

Dokumentet skal inneholde nødvendige illustrasjoner og kartmateriale.

For planer som omfattes av forskriften skal det utarbeides et sammendrag av planforslaget med konsekvensutredning.

4.3 Nærmere om planforslag med konsekvensutredning for bestemte plantyper

4.3.1 Fylkes(del)planer

Vurderinger av virkninger av forslag til endret arealbruk i fylkes(del)planer med retningslinjer for utbygging bør normalt være på et overordnet, strategisk nivå, jf. tabell 1 i kap. 4.1. Vurderingene bør ta utgangspunkt i relevante nasjonale og regionale mål for miljø- og samfunnsutviklingen. Disse kan være nedfelt i Stortingsmeldinger, Rikspolitiske retningslinjer, andre fylkes(del)planer, Nasjonal transportplan m.m. Der det er aktuelt bør en beskrivelse av viktige miljøforhold og naturressurser som sannsynligvis vil bli vesentlig påvirket av planen, inngå i vurderingsgrunnlaget. Som hovedregel vil det her være tilstrekkelig å redegjøre for hovedtrekkene i eksisterende dokumentasjon i form av nasjonale eller regionale kartlegginger.

4.3.2 Kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner med områder for utbyggingsformål

For kommuneplanens arealdel skal bare de delene av planen som fastsetter rammer for fremtidig utbygging og som innebærer endringer i forhold til gjeldende plan utredes, jf. forskriften § 8 tredje ledd. I praksis vil dette omfatte;

- nye områder avsatt til utbyggingsformål (dvs. omdisponering av tidligere LNF-områder),
- endret utbyggingsformål (f. eks. fra næring til bolig, fra råstoffutvinning til næring, nye veier eller baner osv.),
- åpning for spredt boligbygging i LNF-område,
- båndlegging etter pbl § 20-4 første ledd nr. 4 kan være omfattet av utredningsplikt dersom hensikten er å sikre areal med tanke på senere avklaringer,
- endringer i utfyllende bestemmelser kan også medføre utredningsplikt. Dette kan for eksempel gjelde der de utfyllende bestemmelsene for et område gir endret ramme (antall bygg) for spredt bolig- og fritidsbebyggelse, andre kriterier for lokalisering av ulik utbygging, rammer for

utforming, utnytting, funksjonskrav m.m. av bygg, anlegg og arealbruk i eksisterende byggesone, uten at formålet eller avgrensning for sonen endres.

Oppdateringer av kommuneplankartet i henhold til gjennomførte reguleringer siden siste kommuneplanrullinger omfattes ikke av forskriftens § 8 tredje ledd og skal ikke utredes.

Dersom det ved utleggelse av planforslaget til offentlig ettersyn ikke er foreslått endringer i gjeldende plan som faller inn under forskriften § 8 tredje ledd, er det ikke nødvendig med videre behandling av planforslaget etter forskriftens bestemmelser.

Ved utarbeidelse eller revisjon av kommuneplanens arealdel og arealrettede kommunedelplaner er det viktig å avgrense konsekvensutredningen til spørsmål av betydning for å ta stilling til den aktuelle planen. Spørsmål som naturlig hører hjemme på et senere plannivå, for eksempel knyttet til senere utarbeidelse av reguleringsplan, skal ikke inngå i konsekvensvurderingene av oversiktsplaner.

Følgende hovedprinsipper vil være viktige for å avklare hva som er vesentlige konsekvenser av oversiktsplaner:

- vesentlig i forhold til *beslutningen*, dvs. beslutningsrelevans. Dette kan dreie seg om forhold som er strategisk viktige for kommunen og/eller fylket (regionen), f.eks. vekstretning og -omfang og hva ulike alternativer betyr for kommunens og/eller fylkets videre utvikling.
- vesentlig i forhold til de *interesser* som blir berørt (endringen i forhold til omgivelsene). Mulig konflikt med statlige eller regionale interesser og hensyn, brudd på kjente "grenser" knyttet til markaområder, jordvern, vassdrag,
- vesentlig i forhold til *arealendringens størrelse* (endringen i seg selv). Om forslaget innebærer en vesentlig endring i antall arbeidsplasser, innbyggere osv.; om arealinngrepet i en gitt ressurs er relativt stort eller begrenset. Vesentlighet knyttet til arealendringens størrelse vil være relativt og avhengig av plansituasjonen.

Sentrale vurderinger ved forslag om ny arealbruk i kommuneplanens arealdel vil være knyttet til følgende spørsmål:

- Hva ønsker kommunen å oppnå (klargjøre nye boligområder, tilrettelegge for næringsutvikling, beskytte friluftsområder mot nedbygging osv.)?
- Hva går dette på bekostning av, dvs. hvilke vesentlige interesser blir berørt eller skadelidende?
- Hva betyr endret arealbruk for kommunal-, fylkeskommunal- eller statlig tjenesteproduksjon innen helse-, skole-, barnehage- og transportsektoren?

Drøftingen av konsekvenser av forslag til endret arealbruk bør ta utgangspunkt i relevante nasjonale, regionale og lokale mål for miljø- og samfunnsutviklingen. Disse kan være nedfelt i Rikspolitiske retningslinjer, fylkesdelplaner m.m. I tillegg bør en beskrivelse av viktige miljøforhold og naturressurser som sannsynligvis vil bli vesentlig påvirket av planen, inngå i vurderingsgrunnlaget. Som hovedregel vil det her være tilstrekkelig å redegjøre for hovedtrekkene i eksisterende dokumentasjon i form av regionale eller lokale kartlegginger.

Aktuelle spørsmål/problemstillinger kan være:

- Er forslaget i tråd med eller i strid med RPR for samordnet areal- og transportplanlegging?
- Berører forslaget regionalt eller lokalt viktige grønnstrukturer, naturmiljøer, friluftsområder m.m.?
- Vil forslaget gi bindinger i forhold til framtidige valg for arealbruk og transportmønster?

- Vil arealdisponeringen ha betydning for økt ras og flomfare, stråling eller andre risikofaktorer?
- Er forslaget i tråd med overordnede prinsipper for tilgjengelighet for alle?

I områder med stort utbyggingspress og hvor kommunen mener det er et overordnet planbehov, er det ofte aktuelt å utarbeide kommunedelplaner, enten for ett eller flere delområder i kommunen. I slike situasjoner foreligger det ofte også kjente utbyggingsinitiativ. Eksempler på slike planer er planer for by- og tettstedsutvikling og hytte- og reiselivsutvikling, samt planer for lokalisering av større utbyggingstiltak som for eksempel kjøpesentre, masseuttak, golfbaner, vindkraftanlegg osv.

Utredningene knyttet til slike kommunedelplaner skal normalt tilpasses rammene for krav til innhold gitt i forskriftens vedlegg II kolonne A. Likevel vil utredningene vanligvis være noe mer detaljerte enn for kommuneplanens arealdel, særlig der hvor disse omhandler konkrete utbyggingstiltak. Dersom planene omfatter tiltak som omfattes av forskriftens vedlegg I, og utredningene har til hensikt å tilfredsstille kravene til utredninger på tiltaksnivå, må rammene for krav til innhold gitt i forskriftens vedlegg II kolonne B legges til grunn.

4.3.3 Reguleringsplaner

For reguleringsplaner skal virkningene av planen som helhet inngå ved vurderingen av konsekvensene. Dette selv om det er et konkret tiltak som utløser behandling etter forskriften. Det skal redegjøres for hva som kan gjøres for å tilpasse tiltaket til omgivelsene og for å avbøte skader eller ulemper, samt for behovet for og forslag til miljøoppfølgingsprogram med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av planen eller tiltaket. Forhold som er tilfredsstillende utredet i overordnet plan, herunder aktuelle lokaliseringalternativ, skal ikke utredes på nytt.

4.4 Høring og offentlig ettersyn av planforslag med konsekvensutredning

Planforslag med konsekvensutredning skal sendes på høring til berørte myndigheter og interesseorganisasjoner og legges ut til offentlig ettersyn, jf. plan- og bygningsloven § 19-4 annet ledd, § 20-5 annet ledd eller § 27-1 nr. 2. Fristen for uttalelser bør ikke settes kortere enn seks uker.

Relevante bakgrunnsdokumenter og fagrapporter skal være tilgjengelig hos ansvarlig myndighet og hos forslagsstiller, i henhold til forskriften § 9 andre ledd. Dersom forslagsstiller er en annen enn planmyndigheten, skal dokumentene også være tilgjengelige hos forslagsstiller. Så langt som mulig skal reguleringsforslag med konsekvensutredning og eventuelle fagrapporter gjøres tilgjengelig på Internett. Det bør fremgå av høringsdokumentet hvor bakgrunnsdokumenter og fagrapporter kan forefinnes.

4.5 Tilleggsutredninger

Høringsinstansene skal gjennom uttalelsen til planforslaget klargjøre om de mener det er behov for tilleggsutredninger. Planmyndigheten som ansvarlig myndighet skal på bakgrunn av høringen ta stilling til om det er behov for dette eller annen dokumentasjon knyttet til bestemte forhold før det kan fattes planvedtak. Eventuelle tilleggsutredninger skal sendes på høring til dem som har avgitt uttalelse

til planforslag eller søknad med konsekvensutredning. Fristen for uttalelse til eventuelle tilleggsutredninger bør ikke være kortere enn to uker.

For enkelte oversiktsplaner kan det unntaksvis være tilfeller hvor ansvarlig myndighet etter forskriften er en annen enn planmyndigheten. Dette er særlig aktuelt for kommunedelplaner for veg- eller jernbanetiltak som strekker seg over flere kommuner, og hvor det er avklart at fylkeskommunen eller samferdselsmyndighetene er ansvarlig myndighet. I slike saker vil det være den myndigheten som er ansvarlig myndighet som tar stilling til spørsmålet om tilleggsutredninger. Først når dette er avklart vil planmyndigheten kunne sluttbehandle planforslaget.

4.6 Endringer av plan

Ved endringer av planer etter gjennomført høring av planforslag skal planmyndigheten påse at konsekvensene av endringene blir redegjort for før det fattes vedtak i saken.

Dersom det er aktuelt å foreta endringer i vedtatt plan, og endringen ikke faller inn under forskriften (§ 2, jf. vedlegg I pkt. 35 eller § 3 første ledd pkt. 3) skal planmyndigheten påse at endringene i forhold til tidligere planer og konsekvensene av disse for miljø, naturressurser og samfunn blir beskrevet i planforslaget når dette legges ut til offentlig ettersyn.

5. HENSYNTAKEN TIL KONSEKVENsutREDNING VED VEDTAK OG GJENNOMFØRING AV PLAN

Planmyndigheten skal ved behandlingen av og vedtak av planen ta hensyn til konsekvensutredningen og uttalelsene til denne.

I saksframlegget skal det framgå hvordan virkningene av planforslaget med konsekvensutredning og innkomne uttalelser er vurdert, og hvilken betydning disse er tillagt.

For fylkesdelplaner, kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner skal det i nødvendig grad klargjøres hvilke forhold som skal avklares og belyses i det videre planarbeidet. Dette følger av at oversiktsplanlegging gir føringer for planlegging på annet plannivå og kan stille krav til denne, herunder krav til nærmere utredning. Dermed vil utredningsbehov på et mer detaljert nivå enn det som er naturlig i oversiktsplanleggingen kunne bli dekket i tilknytning til reguleringsplan uavhengig av om reguleringsplanen omfattes av forskriften.

Ved vedtak av reguleringsplan skal det vurderes, og i nødvendig grad stilles krav til undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av planen. Pbl § 33-2 siste ledd er hjemmelsgrunnlag for slike undersøkelser.

Det skal i forbindelse med behandlingen av planforslag også vurderes og i nødvendig grad settes vilkår med sikte på å begrense og avbøte negative virkninger av vesentlig betydning. For oversiktsplaner vil det i en viss utstrekning være anledningen til å fastsette bestemmelser, jf. § 20-4 annet ledd, som vil gi mulighet til å fastsette slike vilkår. For reguleringsplaner må vilkår gis som bestemmelser til planen, jf. pbl § 26 eller hjemles i vedtak om gjennomføring etter sektorlover. Kommunen som planmyndighet kan bestemme at det skal utarbeides et miljøoppfølgingsprogram med sikte på å overvåke og avbøte negative virkninger av vesentlig betydning. Fastsettelsen av et miljøoppfølgingsprogram må baseres på forslag fra tiltakshaver, innspill fra høringsinstansene og kommunens egen vurdering.

Miljøoppfølgingsprogrammet skal sikre at forslagsstiller, i samarbeid med berørte tilsynsmyndigheter, overvåker virkninger av reguleringsplanen, herunder tar stilling til eventuelle uforutsette virkninger, og treffer egnede utbedringstiltak.

Saksframlegget eller innstillingen med begrunnelse skal være offentlig tilgjengelig. Vedtaket i saken skal kunngjøres, jf. pbl § 27-2 nr. 3. Så langt som mulig skal dokumentene gjøres tilgjengelige på Internett.

6. SÆRSKILTE PROBLEMSTILLINGER

6.1 Overgangsbestemmelser

Overgangsbestemmelsene i tilknytning til den nye forskriften fremkommer av § 18. De to første leddene i bestemmelsen omhandler overgangen mellom gammel og ny forskrift hva angår tiltak, mens de to siste leddene omhandler en særskilt problemstilling knyttet til oversiktsplaner.

6.1.1 Forholdet mellom tidligere og ny forskrift

I § 18 første ledd gjøres det klart at ny forskrift ikke gjelder for reguleringsarbeider der planoppstart ble kunngjort før 1. april 2005 og der reguleringsarbeidet ikke var omfattet av tidligere forskrift.

Bestemmelsen innebærer at ny forskrift ikke medfører revisjon i allerede oppstartede planprosesser.

Departementet vil understreke at i de tilfeller et tiltak var omfattet av tidligere forskrift, men ikke er omfattet av nåværende forskrift vil krav til behandling etter forskriften falle bort. Dette følger av at tidligere forskrift er opphevet.

I saker hvor det reises spørsmål om planarbeid som var startet opp før 1. april 2005 var omfattet av tidligere forskrift, skal planen behandles etter ny forskrift kun dersom den også faller inn under den nye forskriftens saklige virkeområde. Med oppstart av planarbeidet forstås når oppstarten er kunngjort, jf. også omtale av dette i veilederen kapittel 1, pkt. 1. Det legges til grunn at det er planmyndigheten som skal vurdere om det er begått en saksbehandlingsfeil etter tidligere forskrift.

I § 18 annet ledd gjøres det klart at ny forskrift skal legges til grunn for videre behandling av saker som ble startet opp etter tidligere forskrift der dette anses hensiktsmessig. Det pekes på at dette gjelder endret ansvarsforhold og øvrige bestemmelser i forskriften.

I tilfeller der KU-behandlingen ble startet opp etter tidligere forskrift, men hvor arbeidet ikke var knyttet til utarbeidelse av plan for tiltaket vil det være naturlig at den videre planleggingen skjer mest mulig i samsvar med nytt regelverk. En aktuell framgangsmåte er å kunngjøre planoppstart og legge ut et forslag til planprogram med utgangspunkt i fastsatt utredningsprogram etter gammel forskrift.

Når det gjelder endret ansvarsfordeling er det naturlig at ny ansvarlig myndighet overtar saken fra neste trinn i prosessen.

Endring i ansvarsforholdet trengs ikke avklaring hos Miljøverndepartementet dersom det ikke er uenighet eller betydelig usikkerhet lokalt i forhold til videre behandling.

6.1.2 Særskilt bestemmelse med tidsfrist for ferdigstilling av pågående oversiktsplanarbeid

I § 18 tredje ledd sies det at for oversiktsplaner som omfattes av ny forskrift som ikke vedtas innen 21. juli 2006 så skal planen helt eller delvis behandles etter ny forskrift selv om planarbeidet ble startet opp før 1. april 2005. Dersom planen blir vedtatt før 21. juli 2006 omfattes den ikke av overgangsbestemmelsene. Det presiseres at bestemmelsen i § 18 tredje ledd ikke omfatter oversiktsplaner for veg- og jernbanetiltak.

Denne bestemmelsen følger direkte av EU-direktivet om vurdering av miljøvirkningene av visse planer og programmer (2001/42/EF) som ligger til grunn for forskriften. Kommunene skal innrapportere planarbeid som vil kunne komme inn under denne bestemmelsen til Miljøverndepartementet innen utgangen av 2005. Begrunnelsen for å kreve innrapportering innen utgangen av 2005 er at kommunene på bakgrunn av tilbakemeldingene fra Miljøverndepartementet skal få anledning til å bringe planarbeidet i samsvar med forskriften. Også planarbeider hvor det først etter utgangen av 2005 avklares at planen ikke kommer til å bli vedtatt før 21. juli 2006 skal innrapporteres til Miljøverndepartementet.

Innrapporteringen kan gjøres ved at foreliggende planforslag oversendes departementet med en kortfattet redegjørelse for status i behandlingen av planforslaget.

Departementet vil vurdere hva som bør gjøres for å bringe planarbeidet i samsvar med forskriften. Departementet legger til grunn at det normalt ikke vil være aktuelt å reversere slike planprosesser ved å stille krav til utarbeidelse av planprogram, da dette ikke er et krav i direktivet. For å ivareta kravene i EU-direktivet om miljøvurderinger må det likevel foreligge en skriftlig samlet dokumentasjon av antatte miljøkonsekvenser, og mulighet for berørte og interesserte til å uttale seg til denne miljødokumentasjonen før planvedtak fattes.

6.2 Saker der en annen enn planmyndigheten er ansvarlig myndighet

Et viktig formål med ny forskrift er å innlemme konsekvensutredninger i prosess og innholdskrav i den ordinære planprosessen. En følge av dette er at planmyndigheten også får ansvaret for de særskilte elementer som ligger i konsekvensutredningsbestemmelsene. Forskriften tar imidlertid høyde for at det i enkelte situasjoner vil være hensiktsmessig at en annen myndighet enn planmyndigheten er ansvarlig for behandlingen av saken etter forskriften.

Av forskriften § 2 bokstav e siste ledd, går det fram at for tiltak som krever tillatelse etter energiloven, petroleumsloven, vassdragsreguleringsloven, vannressursloven og naturgassloven så skal behandlingen etter forskriften knyttes opp mot behandlingen etter disse lovene hos den myndigheten som er angitt i vedlegg I som ansvarlig myndighet. Denne bestemmelsen gjelder også selv om det utarbeides reguleringsplan for tiltaket. Vedkommende sektormyndighet skal sørge for at behandlingen etter sektorloven så langt mulig samordnes med behandlingen av tiltaket etter planbestemmelsene i plan- og bygningsloven. Behandlingen etter sektorlov skal i slike tilfeller også dekke opp de problemstillinger som er av betydning for å ta stilling til planforslaget.

Av forskriften vedlegg I pkt. 26, 27 og 35 framgår det at Kystverket er ansvarlig myndighet etter bestemmelsen for etablering av nasjonale havner og for nyetablering av farleder i sjø, samt utvidelse av nasjonale havner og farleder. Dette gjelder også der det skal utarbeides plan etter plan- og bygningsloven for tiltaket. I slike saker vil det være Kystverket som har ansvaret for prosessen rundt utarbeidelse og høring av planprogrammet, og til slutt fastsetting av programmet. Det vil imidlertid være planmyndigheten som ved vedtak av planforslaget skal ta hensyn til konsekvensutredningen og merknader til denne.

Forurensingsmyndigheten er ansvarlig myndighet for visse typer industriltak hvor det ikke utarbeides plan etter plan- og bygningsloven for tiltaket, men hvor tiltaket krever behandling etter forurensningsloven. Dette gjelder tiltakstypene 5, 6, 7 og 8 i vedlegg I til forskriften. Dette gjelder også i situasjoner hvor tiltaket krever byggetillatelse etter plan- og bygningsloven, men er innenfor rammene av gjeldende regulering.

Det er også gitt en bestemmelse i forskriften § 15 annet ledd som gir Miljøverndepartementet kompetanse til å bestemme at en annen myndighet enn den som fremgår av forskriften § 3 eller vedlegg I skal være ansvarlig myndighet etter forskriften. Bestemmelsen kommer til anvendelse dersom hensynet til ivaretagelse av nasjonale eller viktige regionale hensyn tilsier det, eller planen eller tiltaket omfatter flere kommuner eller fylker. Dette er særlig aktuelt ved utarbeidelse av veg- eller jernbanetiltak som omfatter flere kommuner. I slike situasjoner vil det være mest aktuelt at fylkeskommunen som regional planmyndighet, eventuelt statlige samferdselsmyndigheter, får ansvaret for å fastsette et felles planprogram for det videre arbeidet med planforslag med konsekvensutredning i de respektive kommunene. Før Miljøverndepartementet bestemmer endringer i rollen som ansvarlig myndighet, skal de instanser som er involvert gis anledning til å uttale seg. Miljøverndepartementets vedtak om endret ansvarlig myndighet kan ikke påklages.

6.3 Kostnader

Kostnadene ved utarbeidelse av forslag til planprogram og konsekvensutredning skal bæres av forslagsstiller. Dette prinsippet er nedfelt i forskriftens § 1, 7. ledd.

For fylkesdelplaner, kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner vil planmyndigheten normalt være forslagsstiller, og det vil da være planmyndigheten som har ansvaret for at virkningene av planforslaget er tilfredsstillende utredet og som dermed også bærer kostnadene ved utarbeidelse av planforslag og nødvendige utredninger til denne.

Oversiktsplaner

Som del av oversiktsplanleggingen er det altså planmyndigheten, når denne er forslagsstiller, som har ansvaret for å gjennomføre nødvendige utredninger i tilknytning til planarbeidet og som også skal dekke kostnadene ved utredningsarbeidet. Dette er likevel ikke til hinder for at planmyndigheten kan be om nødvendig dokumentasjon om enkeltområder fra grunneiere og andre som gjennom planarbeidet ønsker områder tatt inn i planen som utbyggingsområder, og hvor slik dokumentasjon er nødvendig for at planmyndigheten skal kunne vurdere og beskrive virkningene av forslaget på en god måte. Det vil være naturlig at disse interessene bekoster framskaffelsen av den dokumentasjonen planmyndigheten ber om. Veilederens kapittel om utredninger av oversiktsplaner (kap.4.3.2) gir en nærmere omtale av forholdet mellom planmyndighetenes egne utredninger og dokumentasjon som det kan være aktuelt for planmyndigheten å be grunneiere og andre om å framskaffe.

For kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner legges det til grunn at kommunen gjennom arbeidet med planprogrammet klargjør hvilken dokumentasjon som må påregnes framskaffet av grunneiere eller andre som ønsker enkeltområder avsatt til utbyggingsformål.

I Ot. prp. nr. 47 (2003-2004) ble det understreket at i de tilfeller kommunen i kommuneplanenes arealdel eller i kommunedelplan legger til rette for tiltak/utbygging i privat regi eller for andre offentlige myndigheter, vil det være naturlig at utbygger bidrar i form av egen utredning eller dekning av kostnader i forbindelse med utredning av den aktuelle delen av planen. Det ble understreket at dette bare vil være aktuelt der hvor konsekvensutredningen er på "tiltaksnivå", det vil si at den har en detaljering tilsvarende kolonne II i vedlegg II. Miljøverndepartementet legger til grunn at utredninger på et så detaljert nivå sjelden vil være aktuelt i oversiktsplaner, og at oversiktsplanleggingen heller ikke bør være en arena for prosjektavklaring.

Et viktig unntak er imidlertid kommunedelplaner for vei- og jernbanetiltak, hvor konsekvensutredning av tiltaket som hovedregel er knyttet opp mot behandling av oversiktsplan. For slike planer er det utviklet gode rutiner for samarbeid mellom forslagsstiller (Statens vegvesen og Jernbaneverket) og

planmyndighetene i vertskommunen for tiltaket. Plan- og bygningsloven § 9-4 gir Statens vegvesen hjemmel til selv å utarbeide og fremme forslag til oversiktsplaner. I praksis vil det da være forslagsstiller som gjennomfører og som skal bekoste arbeidet med planprogram og planforslag med konsekvensutredning. Planmyndigheten har ansvar for å behandle og fastsette planprogrammet, mens forslagsstiller gjennomfører plan- og utredningsarbeidet.

Reguleringsplan

Ved utarbeidelse av private reguleringsforslag som omfattes av forskriften er det den private forslagsstilleren som også bærer kostnadene ved utarbeidelse av forslag til planprogram og planforslag med konsekvensutredning. Når det er kommunen som står som forslagsstiller bak et reguleringsforslag skal kommunen normalt dekke kostnadene ved utarbeidelse av planprogram og til nødvendige utredninger. I situasjoner der reguleringsarbeidet omfatter flere private forslagsstillere eller en blanding av tilrettelegging for privat og kommunal utbygging må fordeling av kostnader knyttet til planprosess etter forskriften avklares gjennom arbeidet med planprogrammet.

6.4 Reguleringsplaner som kan få virkninger i andre land

I § 16 er det gitt bestemmelser om planer og tiltak med grenseoverskridende virkninger. Formålet med bestemmelsene er at myndigheter, befolkningen og interesserte organisasjoner innenfor det geografiske området som er berørt av et planarbeid som vil kunne få vesentlige miljøvirkninger likestilles med hensyn til innsynsrett, medvirkning og offentliggjøring, uavhengig av hvilket land de befinner seg i.

Ved vurderingen av om tiltaket eller virksomhetene faller inn under forskriftens virkeområde er dets potensial for "vesentlige konsekvenser for en annen stat" et eget vurderingskriterium, jf. § 4 første ledd bokstav j.

Dersom et planarbeid kan få vesentlige miljøvirkninger i en annen stat, skal planmyndigheten eller forslagsstiller sende forslag til planprogrammet til antatt berørte kommuner og regional myndighet i nabolandet. Tilsvarende gjelder for planforslag med konsekvensutredning.

Kopi av oversendelsen skal sendes til Miljøverndepartementet. Miljøverndepartementet skal i slike tilfeller varsle vedkommende myndighet i nabolandet som er utpekt som kontaktpunkt for saker med grenseoverskridende virkninger.

Det fremgår av forskriften § 16 tredje ledd at forslagsstiller kan pålegges å utarbeide varslingsdokument og planforslag eller søknad med konsekvensutredning i de fremmede språk som er nødvendig, og å delta i offentlig møte i berørt stat.

Dersom Norge kan bli berørt av grenseoverskridende miljøvirkninger er Miljøverndepartementet kontaktpunktet. Departementet vil varsle myndighetene i berørt(e) kommune(r) og fylke(r). Etter at berørte myndigheter og befolkningen er informert og gitt mulighet til å komme med synspunkter, innen angitt tidsfrist, gir Miljøverndepartementet opphavsstaten tilbakemelding om eventuell norsk deltakelse i utredningsprosessen av det foreslåtte tiltaket.

Dersom informasjon om tiltak som berører Norge mottas av andre instanser bes disse om å informere Miljøverndepartementet som er kontaktpunktet i Norge.

6.5 Ivaretagelse av krav til utredninger og dokumentasjon etter annet lovverk

Saksbehandlingen etter forskriften skal også ivareta krav til utredning og dokumentasjon som følger av annet lovverk og som er relevante i forhold til den beslutningen konsekvensutredningen skal ligge til grunn for, jf. forskriften § 1 fjerde ledd 2. pkt. For planer etter plan- og bygningsloven innebærer dette at planprogrammet også skal ivareta utrednings- og dokumentasjonskrav etter annet lovverk i den grad det er relevant i den aktuelle saken. Eksempler på lovverk som kan utløse utrednings- og dokumentasjonskrav som må ivaretas gjennom behandling av planer etter forskriften er forurensningsloven, kulturminneloven og kommunehelsetjenesteloven.

Planmyndigheten bør i slike saker som hovedregel ta kontakt med de respektive sektormyndigheter for en drøfting av programmet før dette fastsettes. Slik sikres man at utredninger og dokumentasjon etter annet lovverk, som nevnt ovenfor, tas inn i planprogrammet for planer etter plan- og bygningsloven.

Nedenfor gis en nærmere omtale av forholdet til kulturminneloven og kommunehelsetjenesteloven.

6.5.1 Kulturminneloven

Det er forslagsstillers plikt å få undersøkt om planen vil virke inn på automatisk fredete kulturminner. Kulturminneloven (kml) § 9 angår automatisk fredete kulturminner, jf. kml § 4, i tillegg til skipsfunn, jf. kml § 14 andre ledd siste punktum. Hensikten med undersøkelsesplikten er å avklare om tiltaket innebærer inngrep som kan skade, skjemme eller ødelegge automatisk fredete kulturminner eller fremkalle fare for at så skjer, jf. kml § 3. Undersøkelsesplikten gjelder uavhengig av om det er kjente kulturminner i området eller ikke. Dersom planen kan innebære inngrep, må dispensasjon fra den automatiske fredningen vurderes av kulturminnemyndigheten, jf. kml § 8. Før en reguleringsplan kan vedtas, skal forholdet til automatisk fredete kulturminner være avklart. Det innebærer at undersøkelser etter kml § 9 senest må skje i forkant av reguleringsvedtaket. Dersom planen innebærer inngrep i automatisk fredete kulturminner, skjer en dispensasjonsbehandling som en integrert del av planbehandlingen, jf. kml § 8 fjerde ledd.

Avklaring av forholdet til automatisk fredete kulturminner på bebyggelsesplannivå kan bare skje i de tilfeller der det ikke utarbeides reguleringsplan for området.

Fylkeskommunen/Sametinget som kulturminneforvaltning og Sametinget skal ved høring av planprogrammet klargjøre kulturminneinteressene i området og behovet for utredninger, herunder behovet for undersøkelser etter § 9. Planprogrammet skal omtale undersøkelser etter kml § 9 der hvor dette er aktuelt.

I planvedtaket til overordnede planer må det framgå at undersøkelser etter kml § 9 skal gjennomføres på neste plannivå dersom det ikke er gjort før (jf. også tidligere rundskriv T-2/2004).

Kulturminnemyndigheten må i samråd med planmyndigheten og forslagsstiller avklare det mest hensiktsmessige tidspunktet for gjennomføringen av undersøkelsesplikten. Denne avklaringen bør skje så tidlig som mulig, dvs. ved høring av planprogram, og senest ved høring av planforslag med konsekvensutredning. Slik vil man tidlig i prosessen få oversikt over konfliktpotensialet i forhold til de fremlagte planer.

Konsekvensutredningen tilknyttet kommune(del)plan eller fylkes(del)plan skal i utgangspunktet inneholde oversikt over kjente kulturminner og prognoser for ikke kjente automatisk fredete

kulturminner, mens undersøkelsesplikten etter kml § 9 først blir oppfylt i forbindelse med reguleringsplanen eller bebyggelsesplanen.

Kulturminneforvaltningen har en frist på tre måneder, fra de mottar planutkast, til å gjennomføre de lovbestemte arkeologiske undersøkelsene. Fristen kan forlenges etter søknad til Riksantikvaren. Av hensyn til fremdriften bør en slik søknad foreligge i god tid før utløpet av 3-månedersfristen. Dersom et tiltak innebærer inngrep i kulturminner, skal rette kulturminnemyndighet ta stilling til om inngrepet skal godtas eller om det skal reises innsigelse til planen.

Kostnadene ved undersøkelsene skal dekkes av forslagsstiller, jf. kml § 10.

6.5.2 Kommunehelsetjenesteloven

I henhold til lov om helsetjenesten i kommunen § 4a-5 kan kommunen kreve at de helsemessige konsekvenser av et planlagt eller eksisterende tiltak skal utredes. Dette skjer ved at kommunestyret pålegger den ansvarlige for et forhold ved eiendom eller virksomhet, for egen regning, å utrede helsemessige konsekvenser av forholdet. Forutsetningen er at ulempene ved å foreta utredningen står i rimelig forhold til de helsemessige konsekvensene av eksisterende eller planlagt virksomhet i kommunen.

De fleste planer som omfattes av ny forskrift om konsekvensutredninger er av en slik art at de kan medføre helsemessige konsekvenser. Krav til utredninger av helsemessige forhold skal derfor i utgangspunktet i ivaretas gjennom konsekvensutredninger i henhold til denne. Helsemyndighetene har ansvaret for å spille inn nødvendige utredningsbehov under høringen av planprogram. På denne måten unngås dobbeltbehandling og sjansene vil øke for at helsemessige forhold blir utredet tidlig i planfasen. Et slikt samarbeid kan fra helsemyndighetenes side bygge på kommunehelsetjenesteloven § 1-4 fjerde ledd, hvor det går frem at de blant annet skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre offentlige organer hvis virksomheten har betydning for helsetjenestens arbeid. I den grad tiltakshaver på en tilfredsstillende måte ivaretar helsemessige hensyn i utredninger etter forskrift om konsekvensutredninger, er det ikke behov for separate konsekvensutredninger etter kommunehelsetjenesteloven.

Sosial- og helsedirektoratet vil utgi en egen temaveileder om utredning av helsevirkninger av planer og tiltak som omfattes av forskriften.

6.6 Om dispensasjon, klage og innsigelse i saker som omfattes av forskriften

Dispensasjon fra krav til reguleringsplan

Departementet legger til grunn at det ikke kan gis dispensasjon med hjemmel i pbl § 7 fra krav til reguleringsplan jf pbl § 23, for reguleringsarbeider som faller inn under forskriftens saklige virkeområde. Begrunnelsen for dette er at slike planer i henhold til forskriften er definert som planer med vesentlige virkninger for miljø, naturressurser og samfunn. Fordi regulering er en premisse for å komme inn under bestemmelsene, jf. forskriften § 3 første ledd nr. 1, vil en dispensasjon fra reguleringsplikten føre til en omgåelse av forskriften og også være i strid med EU-direktivets bestemmelser.

Klage

Forskriften § 1 femte ledd slår fast at avgjørelser som forvaltningen treffer i medhold av forskriften ikke er enkeltvedtak, men at de er prosessledende. Forvaltningslovens regler om saksbehandling for enkeltvedtak kommer derfor ikke til anvendelse.

Dette innebærer at ansvarlig myndighets beslutning om hvorvidt et planforslag faller inn under forskriftens virkeområde ikke kan påklages. Det samme gjelder for ansvarlig myndighets fastsettelse av planprogram eller eventuelle krav om tilleggsutredninger.

Dersom ansvarlig myndighet unnlater å påse at et reguleringsforslag som omfattes av forskriften ikke behandles i samsvar med forskriftens krav vil dette være en saksbehandlingsfeil som kan gi grunnlag for klage på vedtatt reguleringsplan, jf. forvaltningsloven § 41. Også dårlig opplysning av saken eller mangelfull utredning kan være grunnlag for å klage på planvedtaket.

Innsigelse

Innsigelse kan fremmes til kommuneplanens arealdel, jf. pbl § 20-5 femte ledd, til reguleringsplan jf. § 27-2 nr. 2 første punktum, og til bebyggelsesplan, jf. § 28-2 fjerde ledd.

Kommunene gjør endelig planvedtak så lenge det skjer innenfor de rammer og retningslinjer som er gitt fra nasjonalt og regionalt nivå. Den rettslige betydningen av innsigelse er at det ikke gjøres endelig planvedtak i kommunen, men at vedtaksmyndigheten overføres til Miljøverndepartementet.

Fylkeskommune, nabokommune og berørte statlige fagmyndigheter er myndigheter med innsigelseskompetanse.

Innsigelse til plansaker skal være direkte eller indirekte knyttet til realitetsspørsmålet i planforslaget. Innsigelser knyttet til rent formelle forhold skal begrenses til de tilfeller der dette kan ha reelle følger for innholdet i planen i forhold til de interesser vedkommende organ har som oppgave å ivareta, jf. rundskriv T-5/95.

Det understrekes at dette kapittelet omhandler grunnlaget for å fremme innsigelse som følge av manglende eller mangelfull behandling etter KU-forskriften. Kapittelet supplerer generelle retningslinjer om innsigelse gitt blant annet i rundskriv T-5/95 og endrer eller begrenser ikke den anledningen myndigheter med innsigelseskompetanse har til å fremme innsigelse på grunnlag av realitetene i planforslaget, selv om behandlingen av planen skulle være i tråd med bestemmelsene i KU-forskriften.

Innsigelse med utgangspunkt i bestemmelsene om konsekvensutredninger kan være aktuelt i to ulike situasjoner:

- til reguleringsforslag som omfattes av forskriftens virkeområde men hvor planen ikke er behandlet i tråd med forskriftens bestemmelser. Dette vil være saksbehandlingsfeil og gi grunnlag for innsigelse hvis manglende behandling etter forskriften gir reelle følger for innholdet i planen eller at berørte myndigheter med innsigelseskompetanse ikke kan ta stilling til om planforslaget medfører vesentlige konflikter i forhold til disse myndighetenes interesser. For å fremme innsigelse på grunn av manglende behandling etter forskriften, bør vedkommende myndighet ved varsel om oppstart av planarbeidet ha meddelt kommunen at reguleringsarbeidet kan falle inn under bestemmelsene, jf. forskriften § 3 siste ledd.
- til planforslag med konsekvensutredning hvor utredningene åpenbart ikke er i samsvar med fastsatt planprogram og hvor dette klart må anses å ha fått reelle følger for planforslaget eller i

vesentlig grad svekket berørte myndigheters muligheter til å vurdere virkningene av planforslaget i forhold til egne ansvarsområder. Før det fremmes innsigelse på et slikt grunnlag bør det som hovedregel først fremmes forslag til tilleggsutredninger med sikte på å bringe utredningene i samsvar med planprogrammet. Dette kan være aktuelt også i situasjoner hvor det gjennom planarbeidet er framkommet problemstillinger av vesentlig karakter som ikke var kjente ved tidspunktet for arbeidet med planprogrammet, men som likevel burde inngått i konsekvensutredningen.

7. NÆRMERE OMTALE AV VEDLEGG I

Vedlegg I er en liste over tiltak som alltid skal konsekvensutredes dersom betingelsene i oppfangingskriteriene er tilstede og tiltaket krever slik offentlig tillatelse som fremgår av vedlegg I kolonne II. Listen er i hovedsak som i tidligere forskrift, men med noen unntak mht. tiltakstyper og oppfangingskriterier. I vedleggets kolonne B fremgår det hvem som er ansvarlig myndighet for de ulike tiltakstypene og hvilket lovverk behandlingen skal knyttes opp til. Reguleringsplaner som omfatter tiltak nevnt i vedlegg I skal alltid behandles etter forskriften.

For visse tiltak skal behandlingen etter forskriften knyttes opp til behandlingen av tiltaket etter sektorlover selv om det utarbeides reguleringsplan for tiltaket. Det vil da være vedkommende sektormyndighet som er ansvarlig myndighet.

I det følgende gis det visse kommentarer og presiseringer knytte til enkelte nr. i vedlegg I. Opplistingen omfatter i hovedsak tiltakstyper der planmyndigheten er ansvarlig myndighet. Spørsmål knyttet til utvidelser og endringer, jf. vedlegg I nr. 35 er kommentert under den enkelte tiltakstype. Det vises også til omtale i kapittel 2.3.1.2.

7.1 Kommentar til de enkelte tiltakstyper:

Nr. 1:

Industri-, nærings-, lager- og kontorbygg samt offentlige bygg og bygg til allmenntilgjengelige formål med en investeringskostnad på mer enn 500 mill kr eller et bruksareal på mer enn 15 000 m².

Nr. 1 inneholder samme tiltak som tidligere I.1.14. Det presiseres at tidligere punkt I. 1.13 om senter for detaljhandel nå inngår i nr. 1 som næringsbygg. Investeringsbeløpet er endret fra 400 til 500 millioner kr. Det er også tatt inn en arealgrense. Tidsangivelse for gjennomføring er tatt ut. Når det gjelder areal er det summen av nytt areal som avgjør om planarbeidet faller inn under forskriften, gjelder for eksempel både utvidelse og nybygg.

Forurensningsmyndigheten er ansvarlig myndighet for industritiltak under nr. 1 i de tilfellene det ikke utarbeides reguleringsplan for tiltaket, men hvor det kreves tillatelse etter forurensningsloven. For industritiltak hvor det verken utarbeides reguleringsplan eller kreves tillatelse etter forurensningsloven, er det heller ikke krav om behandling etter denne forskriften.

Etter ny forskrift er det ikke lenger et obligatorisk krav om behandling etter forskriften for utvidelser og endringer av tiltak under nr. 1 selv om utvidelsen eller endringen er så stor at den omfattes av oppfangingskriteriene. Isteden skal utvidelser og endringer av tiltakstyper nevnt i nr. 1 vurderes i forhold til § 3 første ledd nr. 1 og § 4. Riving og rehabilitering er ikke å anse som utvidelse eller endring. Se ellers veilederen kap. 2.3.1.2 om behandling av utvidelser og endringer av vedlegg I-tiltak.

Nr. 2:

Uttak av malmer, mineraler, stein, grus, sand, leire eller andre masser dersom minst 200 dekar samlet overflate blir berørt eller samlet uttak omfatter mer enn 2 millioner m³ masse, samt torvskjæring på et område på mer enn 1 500 dekar.

Tiltak under nr. 2 er identisk med tidligere punkt I. 1.11 i tidligere forskrift. Arealgrensen omfatter selve uttaket og nødvendige tilleggsarealer. Så lenge massetaket drives innenfor det området der tiltaket har de nødvendige tillatelser, foreligger det ingen utvidelse selv om bruddkanten utvides. Regulering av utvidelser av eksisterende brudd som er mindre enn de angitte størrelseskriteriene vurderes i forhold til § 3 første ledd bokstav e og § 4. For saker som omhandler massetak skal planmyndigheten forelegge planprogrammet for Bergvesenet før fastsettelse. Se kapittel 3.5.1.

Nr. 3:

Anlegg hvis hovedformål er sluttbehandling av farlig avfall ved forbrenning, kjemisk behandling eller deponering.

Nr. 3 er identisk med tidligere punkt I. 2.10. *Behov for oppdatering av omtale (SFT). Gjelder også avfall under § 3 første ledd nr. 1 bokstav e.*

Dersom det ikke utarbeides reguleringsplan for tiltaket vil forurensningsmyndigheten være ansvarlig myndighet og behandlingen etter forskriften skal samordnes med behandlingen av tiltaket etter forurensningsloven.

Nr. 4:

Avfallsanlegg for behandling av husholdnings- og næringsavfall ved forbrenning eller kjemisk behandling med en kapasitet på mer enn 100 tonn pr. dag.

Omfatter anlegg for forbrenning eller kjemisk behandling som også var omfattet av tidligere forskrift pkt. I.2.11. Definisjonene er oppdatert i henhold til gjeldende definisjoner etter forurensningsloven.

Nr. 5, 6, 7, 8 og 9

Integrerte kjemiske installasjoner, metallurgiske anlegg, anlegg for produksjon av ikke-jernholdige råmetaller fra malm, konsentrater eller sekundærråstoffer ved hjelp av metallurgiske, kjemiske eller elektrolytiske prosesser.

Industrianlegg for

-produksjon av papirmasse av tømmer eller lignende fibermateriale,

- produksjon av papir og papp med en produksjonskapasitet på mer enn 200 tonn pr. dag.

Anlegg for utvinning av asbest og for behandling og bearbeiding av asbest

For tiltakstyper nr. 5, 6, 7 og 8 er forskriftsteksten gjengitt i kortversjon. Planmyndigheten er ansvarlig myndighet dersom det utarbeides reguleringsplan for tiltaket. Planmyndigheten bør likevel ta kontakt med forurensningsmyndigheten om innholdet i planprogrammet før dette fastsettes. Tilsvarende gjelder for etter nr. 3 og 4. Dersom det ikke utarbeides reguleringsplan vil forurensningsmyndigheten være ansvarlig myndighet og behandlingen etter forskriften skal samordnes med behandlingen av tiltaket etter forurensningsloven.

Med unntak av annet strekpunkt i nr. 8 er det ikke satt oppfangingskriterier for tiltak nr. 5, 6, 7 og 8. Departementet legger til grunn at utvidelser eller endringer av slike virksomheter skal vurderes i

forhold til kriteriene i forskriftens § 4 og at reguleringsplan eller søknad etter forurensningsloven kun skal behandles etter forskriften dersom tiltaket kommer i konflikt med disse kriteriene.

Nr. 20, 21 og 22:

Motorveier og andre avkjørselsfrie veier som er forbeholdt motorisert trafikk.

Anlegg av ny vei med minst fire kjørefelt og/eller utvidelse av en eksisterende vei som har to kjørefelt slik at den får minst fire kjørefelt, dersom en slik ny vei eller utbedret og/eller utvidet del av en vei har en ubrutt lengde på minst 10 km.

Alle nyanlegg av motorveger og andre avkjørselsfrie veger som er forbeholdt motorisert trafikk omfattes, herunder også traséomlegging av slike veger. I tillegg omfattes utvidelser, forlengelser eller andre endringer som innebærer at en eksisterende vei endrer status til motorvei eller avkjørselsfri vei forbeholdt motorisert trafikk, jf. vedlegg I nr. 35. Andre endringer og utvidelser av en eksisterende motorvei eller avkjørselsfri vei forbeholdt motorisert trafikk, f. eks, utvidelse av denne type vei, eller anlegg av nytt kryss eller rampe på eksisterende vei, utløser ikke KU-plikt med mindre planarbeidet for endringen eller endringen i seg selv faller inn under forskriften § 2 eller § 3. Det er ikke knyttet noen kostnadsgrense eller veilengde til kriteriet.

Nr. 22:

Veier med investeringskostnader på mer enn 500 millioner kr.

Det vises til nærmere omtale av investeringsbeløp som oppfangingskriterium i nr. 1 i dette kapitlet.

Nr. 23:

Jernbanelinjer for langdistansetrafikk. Investeringer i infrastruktur med en kostnad på mer enn 500 millioner kr.

Med jernbanelinje for langdistansetrafikk menes egne traséer for fjerntrafikk. Alle jernbanelinjer for langdistansetrafikk omfattes, herunder også omlegging av slike jernbanelinjer. I tillegg omfattes utvidelser, forlengelser eller andre endringer som innebærer at en jernbanelinje får status som jernbanelinje for langdistansetrafikk. Linjer for kombinasjon av langdistansetrafikk og nærtrafikk omfattes også. Det er ikke knyttet noen kostnadsgrense til kriteriet.

Investeringer i infrastruktur: radio, kommunikasjonsutstyr, IT- og signalanlegg, systemrettigheter og lisenser skal ikke medtas i beregningen av investeringsbeløp. Investeringer i bygg og anlegg som er knyttet til infrastrukturen skal medregnes i investeringsbeløpet.

Godsterminaler uten jernbanetilknytning omfattes av nr. 1.

Nr. 24:

Forstads- og T-baner med investeringskostnader på mer enn 250 millioner kr.

Behov for nærmere omtale? For beregning av investeringsbeløp se punkt 7.2.2 i dette kapitlet.

Nr. 25:

Flyplasser med rullebane på 1 600 meter eller lengre.

Ved etablering av flyplasser med en rullebanelengde på 1600 meter eller lenger mellom tersklene, skal tiltaket alltid konsekvensutredes. Kategorien omfatter også baneforlengelser ved eksisterende flyplassanlegg som vil gi en samlet banelengde på 1600 meter eller mer mellom tersklene.

Nr. 26:

Nyetablering av havner og havneanlegg, inklusive fiskerihavner og offshore-relaterte havneinstallasjoner, samt havner og installasjoner for trafikk på innlands vannveier der skip på over 1 350 tonn kan seile og anløpe. Ferjekaier inngår i pkt. 22.

Et tiltak vurderes som nyetablering av havneanlegg dersom det gjennom etablering av fortøynings- og lasthåndteringsinnretninger, havnearealer/trafikkarealer (for eksempel ved utfylling, nedsprenkning, utdyping), moloer o.a. legges til rette for havnerelaterte aktiviteter i et område hvor det ikke tidligere har vært slik virksomhet.

Nr. 27:

Nyetablering av farleder og innlands vannveier der skip over 1 350 tonn kan seile.

Med farleder menes definerte trafikkårer på sjøen i tråd med Kystverkets etablerte farledsnett. Innlands vannveier omfatter kanalbygging og teknisk tilrettelegging for fart med skip på vannårer innlands.

Utvidelser av eksisterende farleder skal vurderes i forhold til kriteriene i forskriften § 4.

Nr. 31:

Renseanlegg for spillvann med en kapasitet på over 150 000 personekvivalenter.

Behov for omtale? SFT?

Nr. 32:

Golfbaner med 18 hull eller mer.

Planarbeid for utvidelser av eksisterende golfbaner slik at disse får 18 hull skal vurderes etter § 3 og behandles etter forskriften dersom planarbeidet kommer inn under kriteriene i § 4.

Nr. 34:

Større militære skyte- og øvingsfelt.

Med større militære skyte- og øvingsfelt menes områder hvor Forsvaret skal ha faste avtaler for gjennomføring av øvingsvirksomhet. Nærøvingsområder for lettere tilvenningsøvelser regnes ikke som større skyte- og øvingsfelt.

Vesentlige endringer eller utvidelser skal vurderes i forhold til forskriften § 4 og behandles etter forskriften dersom planarbeidet for endringen eller utvidelsen i seg selv faller inn under kriteriene.

Nr. 35

Utvidelser eller endringer av vedlegg I-tiltak.

7.2 Beregning av bruksareal og investeringskostnader

7.2.1 Bruksareal

Ved beregning av bruksareal skal bruksareal under bakkenivå medregnes, men ikke tenkte plan. Dette gjelder i forbindelse med vedlegg I nr. 1 og § 3 første ledd nr. 1 bokstav a.

7.2.2 Investeringskostnader

Planavgrensingen for tiltaket og tilgjengelige areal- og kostnadsoverslag på tidspunktet for oppstart av planarbeidet legges til grunn. Det er forslagsstillers ansvar å fremskaffe så realistisk informasjon som mulig om tiltakets størrelse, kostnadstall eller andre forhold som er relevante for denne vurderingen.

Følgende skal alltid inngå i beregningen, eksklusive investeringsavgiften:

- tomteteknisk arbeid som utføres av tiltakshaver (f.eks. planering, legging av vei, vann og kloakk inne på selve tomteområdet)
- bygninger og eventuelle bygningskonstruksjoner som enten er fast forbundet med grunnen eller som er flytende med en varig plassering på et bestemt sted
- parkeringshus samt garasjer (merk: gjelder bare for investeringsbeløp, ikke ved arealkriterium)
- faste anlegg, installasjoner og faste innredninger, maskiner med tilhørende produksjonsutstyr, monteringskostnader mv.
- påregnelig prisstigning i byggeperioden
- merverdiavgift

Følgende skal ikke inngå i beregningen:

- løst inventar og utstyr som for eksempel møbler, kontorutstyr, rekvisita, transportmidler
- brakker, plasthaller, telt o.l. for midlertidig bruk til utstillingsformål eller i tilknytning til byggearbeider mv.
- utgifter til tomt og grunninvesteringer frem til tomteområdet
- kostnader til riving av eksisterende bygninger
- utskifting av produksjonsutstyr som ikke medfører økt utslipp til luft og vann, og som finner sted innenfor eksisterende bygningsmasse

Alle fysiske tiltak i forbindelse med veg- eller baneanlegg, herunder også massetak/-depot, skal inngå i kostnadsoverslaget.

Det skal for alle veg- og banetiltak som medfører utarbeidelse av plan etter pbl dokumenteres at det er foretatt en vurdering av KU-plikten, og grunnlaget for denne vurderingen. Vurderingen skal ta utgangspunkt i antatt investeringskostnad for det dyreste av de aktuelle alternativene.

8. NÆRMERE OMTALE AV REGULERINGSPLANER ETTER § 3

Nedenfor gis en nærmere omtale av tiltak og virksomheter omfattet av forskriften § 3 første ledd nr. 1.

8.1 Bokstav a

a) nærings-, lager- og kontorbygg, samt offentlige bygg og bygg til allmennyttige formål, med et bruksareal på mer enn 5 000 m²

Omfatter samme tiltakstyper som tidligere vedlegg II pkt 1.14, med unntak av industri. Senter for detaljhandel, som tidligere var en egen tiltakstype, inngår i begrepet næringsbygg. Det er kun industrivirksomhet nevnt under bokstav e som skal vurderes i forhold til § 4. Det tidligere størrelseskriteriet (investeringsbeløp) er endret til bruksareal på 5 000 m². Det vises til kapittel 7.2 for omtale av beregning av investeringsbeløp og bruksareal.

Tidligere bestemmelse om gjennomføringsperspektivet er tatt ut. Det er planavgrensningen som er avgjørende for hva som skal medregnes. Dersom det innen planområdet er flere bygg av samme art eller av samme kategori (jf. opplistingen i bokstav a) skal summert bruksareal legges til grunn. Det samme gjelder dersom det innen planområdet bygges nytt i kombinasjon med endret bruk og/eller utvidelser av eksisterende virksomhet.

8.2 Bokstav b

b) veger, jernbanelinjer, sporvogn- og T-banelinjer, svevebaner til persontrafikk, landingsplasser, havner og havneanlegg og innenlands vannveier

For tiltak nevnt under bokstav b er det ikke satt størrelseskriterier. Det legges til grunn at utarbeidelse av reguleringsplaner der hensikten ikke er å etablere nye, eller vesentlig utvide allerede eksisterende tiltak, ikke omfattes av bestemmelsen.

Jernbanelinjer omfatter ikke krysningsspor langs eksisterende spor, etablering av holdeplasser og mindre stasjoner.

Det legges til grunn at nyetablering av havner omfattes av vedlegg I nr. 26. Bokstav b vil omfatte utvidelser av anlegg/innretninger i etablerte havneområder eller ved anlegg med havnerelatert virksomhet, slik som etablering av fortøynings- og lasthåndteringsinnretninger, havnearealer/trafikkarealer (for eksempel ved utfylling, nedspregning, utdyping), moloer o.a.

Det legges til grunn at nyetablering av innenlands vannveier vil dekkes opp av vedlegg I nr. 27. Bokstav b vil omfatte fysiske utvidelser eller oppgraderinger av slike vannveier, som for eksempel medfører at større skip enn før kan trafikkere området.

Som nevnt i kommentaren til vedlegg I nr. 27 skal utvidelser av farleder vurderes i forhold til kriteriene i § 4 og behandles etter forskriften dersom reguleringsarbeidet omfattes av kriteriene.

8.3 Bokstav c

c) skibakker og skiheiser, taubaner og tilknyttede anlegg, lystbåthavner, feriebyer og hotellkomplekser utenfor byområder, permanente campingplasser og temaparker

Omfatter ikke regulering av eksisterende tiltak.

8.4 Bokstav d

d) golfbaner på 9 hull eller mer og konkurranse- og øvingsbaner for motorkjøretøy

Bestemmelsen om golfbaner gjelder utarbeidelse av reguleringsplan med sikte på etablering av nye eller utvidelse av eksisterende anlegg. Bestemmelsen gjelder kun anlegg der hovedformålet er golf. Kriteriet om 9 hull må forstås slik at etablering av bane med 8 greener der det plasseres 2 hull i en green omfattes. Regulering av allerede eksisterende anlegg omfattes ikke.

Konkurranse- og øvingsbaner for motorkjøretøy omfatter: rallycross, bilcross, motorcross, crosskart, gokart, dragrace, roadracing og speedway. Regulering av allerede eksisterende anlegg omfattes ikke.

8.5 Bokstav e

e) utvinningsindustri, herunder masseuttak, samt avfallsanlegg, større deponier for masse på land og i sjø, metallproduksjon og – bearbeiding, mineral-, næringsmiddel-, tekstil-, lærvare- trevare- og papirindustri og kjemisk industri

Tiltakstypene eller virksomheten listet opp under bokstav e inneholder flere ulike tiltakstyper hvor alle, med unntak av større deponier for masse på land og i sjø, inngikk i den tidligere vedlegg I-listen.

Presisering av hva som menes med større deponier for masse på land og i sjø vil komme senere. Bestemmelsen vil også kunne omfatte reguleringsplaner som kun har til hensikt å regulere deponering av masse i tilknytning til konkrete utbyggingstiltak dersom deponering av overskuddsmasse ikke var belyst i planen for tiltaket.

Avfallsanlegg omfatter sluttbehandlingsanlegg husholdnings- og næringsavfall. Sluttbehandlingsanlegg er deponier og forbrenningsanlegg for avfall og avfallsbaserte brensler både med og uten energiutnyttelse. Forbrenningsanlegg for rent biobrensel regnes ikke som sluttbehandlingsanlegg.

For uttak av masser se omtale av tiltak nr. 2 i kapittel 7.1.

8.6 Bokstav f

f) avskoging med sikte på omlegging til annen arealbruk

Med avskogning menes hugst av skog med sikte på annen bruk av arealet. Bestemmelsen om avskoging følger av EUs prosjektdirektiv. Det vil for eksempel kunne omfatte hugst med sikte på å etablere nye områder til bygging av boliger, etablering av alpinanlegg, golfanlegg med mer. Denne bestemmelsen vil således kunne være overlappende i forhold til andre tiltakstyper. Det vil trolig i hovedsak være avskoging med sikte på nye feltutbygginger for boliger som vil kunne slå inn etter denne bestemmelsen på selvstendig grunnlag.

8.7 Bokstav g

g) reguleringsplaner for utvikling av by- og tettstedsområder

Denne bestemmelsen innebærer en videreføring av tidligere vedlegg II punkt 4.3a Utviklingsprosjekt for by- og tettstedsområder. I tidligere bestemmelse var det satt et oppfangingskriterium på 100 dekar og gjennomføringsperiode på 10 år. Disse kriteriene er tatt ut, men det legges til grunn at

bestemmelsen fortsatt gjelder for mer omfattende planer der siktepunktet er å tilrettelegge for større utbygginger eller plangrep med sikte på transformasjon av by- og tettstedsområder.

Bestemmelsen vil i praksis som oftest omfatte tiltak som også omfattes av andre bestemmelser i § 3 første ledd pkt. 1 som f.eks. tiltak etter bokstav a. En viktig forskjell er at bokstav g ikke ekskluderer områder til boligformål når slike inngår i en reguleringsplan for utvikling av by- og tettstedsområder. Det legges også til grunn at reguleringsplaner for utbygging av nye boligfelt som ikke er avklart i oversiktsplan omfattes av denne bestemmelsen.